

Årsberetning for Frischsenteret 2013

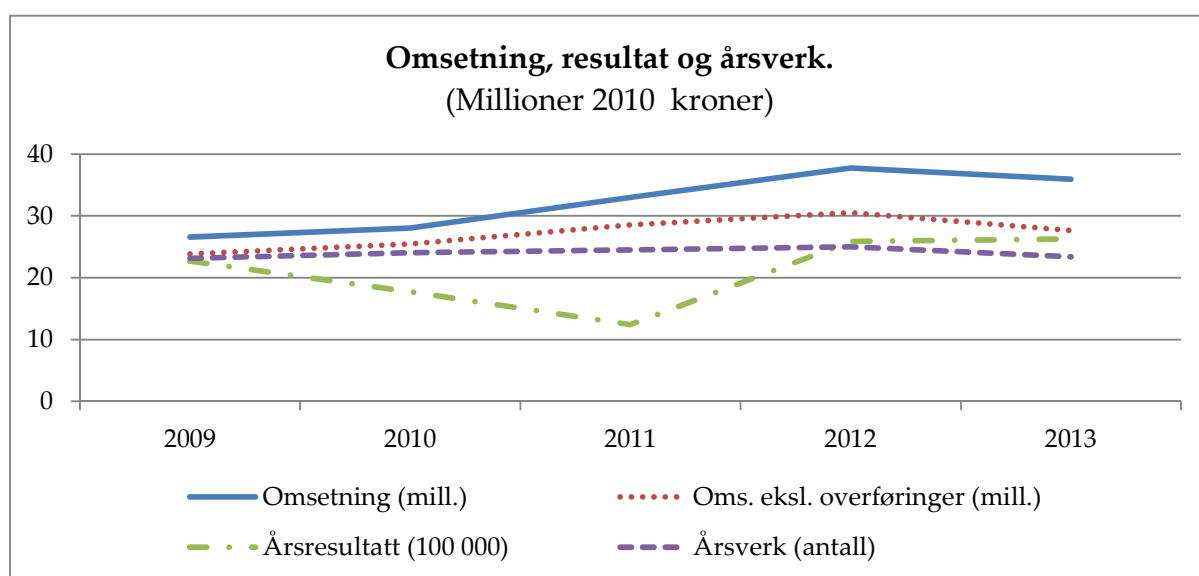
*Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning
Ragnar Frisch Centre for Economic Research*

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning

Årsberetning 2013

1. Oversikt over året 2013

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning (Frischsenteret) oppnådde i 2013 et tilfredsstillende økonomisk resultat. Omsetningen sank til 37,5 millioner kroner fra 38,5 millioner kroner i 2012, mens resultatet ble 2,7 millioner mot 2,6 millioner i 2012. Den økonomiske stillingen til Frischsenteret er solid med en regnskapsmessig egenkapital ved utgangen av 2013 på 25,3 millioner.

Det ble utført i alt 23,4 årsverk, hvorav 2,9 var administrative. En av de tretten forskerne var kvinner. Seks av syv stipendiater ansatt i løpet av 2013 var kvinner. To kvinner jobber som administrasjonssekretær og forskningskonsulent. I 2013 utførte de kvinnelig ansatte 35 prosent av årsverkene ved senteret.

Publisering i 2013 var god. Det ble trykket 22 artikler i internasjonale tidsskrifter i 2013, hvilket er tett på det høye nivået fra 2012. Publikasjonspoengene summerte seg til 31,8, svakt ned fra 35,4 i 2012. Dette avspeiler en høy andel nivå 2 publikasjoner. Totalt antall internasjonale tidsskriftsiteringer for Frischsenterets forskere økte til 343 (mot 284 året før, og 205 i både 2011 og 2010). Det ble publisert 7 artikler i norske tidsskrifter og fagbøker i 2013.

Frischsenteret mottok i 2013 en grunnbevilgning på 1 735 000 kroner.

Arbeidsmiljøet vurderes som godt. Det har ikke blitt rapportert om skader eller ulykker på arbeidsplassen. Det er registrert 38,5 sykedager i 2013, som utgjør ca. 0,1 prosent av total arbeidstid. Virksomheten medfører verken forurensning eller utslipp som kan være til skade for det ytre miljøet

Styret bekrefter at regnskapet er utarbeidet under forutsetning om fortsatt drift. Denne vurderingen baseres på forhold redegjort for ovenfor.

2. Organisasjon, styret og medarbeidere

Frischsenteret er en uavhengig stiftelse der medlemmene av råd og styre oppnevnes av Norges forskningsråd, Universitetet i Oslo og de ansatte. Frischsenteret har en samarbeidsavtale med Universitetet i Oslo, samarbeider nært med Økonomisk institutt og andre fagenheter ved Universitetet i Oslo.

Frischsenteret hadde ved utgangen av 2013 tretten forskere, en forskningskonsulent, en forskningsassistent, seksten vitenskapelige rådgivere. Gjennom året har syv stipendiater vært ansatt, hvorav to leverte avhandlingen og sluttet i løpet av 2013. Blant rådgiverne var seks i hovedstilling ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo (ØI). Administrasjonen besto av direktør, nestleder, administrasjonssekretær og økonomikonsulent. Det samlede omfanget av administrative arbeider var 2,9 årsverk (inklusive IT-støttefunksjoner), mens totalt utførte årsverk var 23,4. Alle forskerne har kompetanse på doktorgradsnivå.

Senteret for miljøvennlig energi – CREE (Oslo Centre for Research on Environmentally friendly Energy) – der Frischsenteret er vertsinstitusjon, arrangerte seks workshoper og 14 seminarer i løpet av året. Frischsenteret har også et nært samarbeid med Senter for studier av likhet, sosial organisering og økonomisk utvikling (ESOP), Senter for fremragende forskning, ved ØI, gjennom felles prosjekter der både forskere og stipendiater deltar. Tre forskere ved Frischsenteret har bistilling ved ESOP.

Frischsenterets onsdagsseminar med presentasjon av "work in progress" ble arrangert ukentlig gjennom året. I likhet med tidligere år ble det avholdt et internt todagers utenbysseminar med faglig program.

I 2013 hadde én stipendiat utenlandsopphold (USA). Av eksterne var det tre forskere, to post doc og to doktorgradstudenter som hadde arbeidsplass ved Frischsenteret i

delar av 2013. I tillegg har to mastergradstudenter hatt kontorplass på senteret i løpet av året.

Direktør: Oddbjørn Raaum

Nestleder: Sverre Kittelsen

Administrasjonssekretær: Gry Nystrøm

Økonomikonsulent: Jørg Gjestvang

IT ansvarlig: Tao Zhang

Seniorforskere: Bernt Bratsberg, Rolf Golombek, Erik Hernæs, Sverre Kittelsen (80 %), Snorre Kverndokk, Simen Markussen, Eric Nævdal, Oddbjørn Raaum (50 %), Knut Røed og Ole Røgeberg

Forskere: Simen Gaure, Karen Hauge og Tao Zhang (65 %)

Forskningskonsulent: Elisabeth Fevang

Doktorgradsstipendiater i løpet av 2013: Daniel Bergsvik, Nina Skrove Falch, Anna Aasen Godøy, Ingrid Huitfeldt, Anja Grinde Myrann, Ragnhild Schreiner og Marte E. Ulvestad

Forskningsassistent: Hilde Hallre

Vitenskapelig rådgivere: Førstemanuensis Ingvild Almås, professor Kjell Arne Brekke, associate professor Jared Carbone, professor Nils-Henrik M. von der Fehr, forsker Taran Fæhn, professor Finn R. Førsund, professor Bård Harstad, professor Michael Hoel, rådgiver Snorre Kverndokk, professor under contract Marilena Locatelli, førstemanuensis Andreas Moxnes, professor Trond Petersen, seniorøkonom Jens Fredrik B. Skogstrøm, professor Steinar Strøm, forsker Janis Umblijs og professor Jon Vislie.

Rådsmedlemmer: Professor Jon Vislie (leder), forskningsleder Erling Barth, professor Gunn E. Birkelund, forskningskonsulent Elisabeth Fevang, professor Nico Keilman, avdelingsdirektør Solveig Lie, førstemanuensis Tone Ognedal, seksjonssjef Anita Mølmesdal Sivertsen

Varamedlemmer: Ekspedisjonssjef Morten Berg, professor Steinar Holden, seniorforsker Snorre Kverndokk, professor Anders Rygh Swensen

Styremedlemmer: Professor Diderik Lund (leder), professor Karen Helen Ulltveit-Moe (nestleder), seniorforsker Bernt Bratsberg, fagdirektør Eli Jensen, seniorrådgiver Frøydis Langmark, professor Halvor Mehlum

Varamedlemmer: Professor Vidar Christiansen, analysesjef Stein Langeland, seniorforsker Ole Røgeberg.

Det har vært avholdt fire styremøter. Styret arbeid omfattet budsjett, regnskap, årsberetning, fondene ved Frischsenteret og seniorpolitikk.

3. Publisering og formidling

I 2013 ble det i tilknytning til prosjekter utgitt 22 artikler i internasjonale tidsskrifter, se Tabell 1. Av de 22 artiklene er forskere med hovedstilling ved Frischsenteret forfatter(e) på 15. Hele 9 av de 22 internasjonale artiklene var på UHR nivå 2, hvorav 7 med deltakelse fra en eller av flere forskerne. Antall nivå 2 publikasjoner var – i likhet med 2012 - høyt i 2013, både i antall og relativt til totalt antall artikler. Tre internasjonalt bokkapitler kom på trykk i 2013. Det ble publisert 7 artikler i norske tidsskrifter og fagbøker i 2013, hvilket er en nedgang fra 10 i 2012.

Frischsenterets publikasjonspoeng oppsummerer vitenskapelig publisering i ett enkelt tall og er hentet fra den offisielle FoU-Statistikken. Publikasjonspoengene er 31,8 for 2013, hvilket er svakt ned fra det høye nivået i 2012 (35,4). Publikasjonspoengene avspeiler en høy andel nivå 2 publikasjoner både i 2012 og 2013, med omfattende deltakelse fra forskerne. Publikasjonspoeng vil variere betydelig fra år til år, og omkring 3 poeng pr forskerårsverk (som i 2012) er et ambisiøst mål for langsiktig nivå.

Totalt antall internasjonale tidsskriftsiteringer (Thomson, ISI Web of Knowledge) var 343 for Frischsenterets forskere i 2013. Den positive trenden fortsetter dermed ettersom siteringene økte fra 205 i 2011 til 284 i 2012.

Memorandumserien ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo, utgis i samarbeid med Frischsenteret, og i 2013 var 6 av disse publikasjonene knyttet til våre prosjekter. Frischsenteret har egne rapportserier med 7 utgivelser i 2013. Dette er inkludert 4 fra CREEs egen serie. 10 rapporter ble utgitt i publikasjonsserier ved andre institusjoner. Prosjektmedarbeiderne holdt i alt 123 innlegg, herunder 70 faglige og 53 innlegg på brukerrettede konferanser og seminarer. For å få et bilde av annen type utadrettet virksomhet gjengis tall for oppslag i media.¹ Forskere og stipendiater ved Frischsenteret ble i 2013 nevnt 853 (526 i 2012) ganger i ulike mediaoppslag, mens Frischsenteret ble referert til omtrent like mange ganger; 743 (576). Sammenliknet med 2012 er oppslagene flere, men enkeltsaker med svært mange oppslag gir stor tilfeldig variasjon fra år til år.

---

¹ Tallene er hentet fra Atekst – Retriever: <https://web.retriever-info.com/services/archive.html> og omfatter aviser, nettaviser, radio, TV2, men ikke NRK.

En samlet oversikt over publikasjonene og formidlingen finnes i vedlegg 1.

Tabell 1. Publisering og formidling ved Frischsenteret i 2010-2013¹⁾

	2013	2012	2011	2010
Internasjonale tidsskriftartikler	22(15)	24 (17)	19 (9)	17 (10)
hvorav UHR-nivå 2	9(7)	8(8)	6 (3)	4 (2)
Internasjonale bøker og bokkapitler	3(2)	1 (0)	2 (2)	0 (0)
Norske tidsskriftartikler og bokkapitler	7(6)	10(10)	12(11)	7 (5)
Memoranda fra Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo ²⁾	6(1)	7(4)	2 (2)	5 (2)
Rapporter og arbeidsnotater Frischsenteret og HERO	3(3)	5(2)	4(3)	6 (5)
CREE skriftserie	4(3)	9(2)	5(3)	0
Rapporter fra andre institusjoner	10(9)	10(7)	9 (1)	22 (17)
Faglige foredrag	70(50)	72(49)	57(44)	57 (47)
Brukerrettede foredrag	53(53)	57(51)	59(56)	63 (53)
Publikasjonspoeng ³⁾	31,8	35,4	18,6	13,6

1)Tallene omfatter publikasjoner fra både forskere og rådgivere, uavhengig av hvorvidt Frischsenteret er listet som institusjonstilknytning eller ikke. I parentes telles publikasjoner og foredrag der minst én av forfatterne/foredragsholderen hadde hovedstilling ved Frischsenteret.

2) Memoranda fra Økonomisk institutt er en felles publikasjonsserie for instituttet og Frischsenteret.

3)Poeng for vitenskapelige artikler publisert i periodika eller serier (ISSN), antologier eller monografier i norske og internasjonale tidsskrift med fagfellevurdering, www.foustatistikbanken.no/nifu/?language=no

4. Forskningstemaer

Arbeidsmarkedsforskningen har et stort omfang på Frischsenteret og er spredd over ulike underfelt. Sentrale temaer i 2012 har vært effekter av dagpenger ved arbeidsløshet og arbeidsmarkedstiltak, sykefravær, entreprenørskap, arbeidsinnvandring og innvandreres tilpasning i arbeidsmarkedet. Den empiriske basisen for arbeidsmarkedsforskningen er koblede administrative registerdata som gjør det mulig å analysere befolkningens bevegelser mellom ulike arbeidsmarkedstilstander over tid. Forskningen søker å kombinere bidrag til metodeutvikling med politikkrelevante anvendelser. Arbeidsmarkedsforskningen ved Frischsenteret trekker i hovedsak på store prosjekter under

forskningsrådsprogrammene «Velferd, arbeidsliv og migrasjon» og «Sykefravær, arbeid og helse» samt langsiktige prosjekter finansiert av Arbeidsdepartementet.

Energi og miljø er et forskningsfelt som de siste årene har fått økt omfang ved Frischsenteret. Forskningen omfatter dels tradisjonelle temaer og analyser innenfor energiøkonomi og miljøøkonomi, men også atferdsøkonomiske studier med analyse av menneskelig atferd som trekker på kunnskap fra sosialpsykologi, sosiologi og nevrologi, og der teorier testes ut i eksperimenter der deltakere følges i konstruerte valgsituasjoner. Frischsenteret er vertsinstitusjon for et senter for miljøvennlig energi – CREE (Oslo Centre for Research on Environmentally friendly Energy). Senteret er et samarbeid mellom Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo, Statistisk Sentralbyrå, Tilburg Sustainability Center (Nederland) og Frischsenteret, og har midler for inntil åtte år. CREE skal drive forskning på områdene internasjonal politikk om klima og energi, innovasjon og diffusjon av miljøvennlig energi, regulering av energimarkedene for å oppnå en miljøvennlig utvikling, evaluering av nasjonale miljø- og energipolitiske virkemidler, samt videreutvikling av numeriske likevektsmodeller som kan nyttes i analyser av klima- og energipolitikk.

Offentlig sektor, produktivitet og helseøkonomi. Forskningen innen offentlig økonomi ved Frischsenteret har hatt hovedvekt på produktivitet og helseøkonomi, men med økt vekt på temaer med klar tilknytning og overlapp med arbeidsmarkedsforskningen. Den helseøkonomiske forskningen ved Frischsenteret er en del av Helseøkonomisk forskningsprogram ved Universitetet i Oslo (HERO). Forskningen har i 2013 dekket en rekke temaer under områdene finansiering og organisering av helsesektoren, legemiddeløkonomi, sykefravær, ulikhet i helse og produktivitet og effektivitet i produksjon av helsetjenester. Ved Frischsenteret arbeides det både med metodeutvikling og med empiriske analyser av produktivitet og effektivitet. Prosjekter er til dels blitt gjennomført i samarbeid med de øvrige partene i HERO-programmet og med andre helseøkonomiske miljøer. Frischsenteret samarbeider også med Økonomisk institutt og Statistisk sentralbyrå om Oslo Fiscal Studies (OFS), som er et senter for offentlig økonomi. Senteret fokuserer på skatteøkonomi, og fungerer som et forum for interne og eksterne forskere, samt vertskap for forskere fra andre institusjoner.

Pensjoner: Sentrale temaer er virkninger på arbeidsliv og yrkesaktivitet av den norske pensjonsreformen. Forskningen skjer i samarbeid med SSB, som har nært tilknyttet forskning om økonomisk bærekraft i pensjonssystemet, finansiert under samme program i Norges Forskningsråd.

En redegjørelse for utvalgte prosjekter finnes i vedlegg 2.

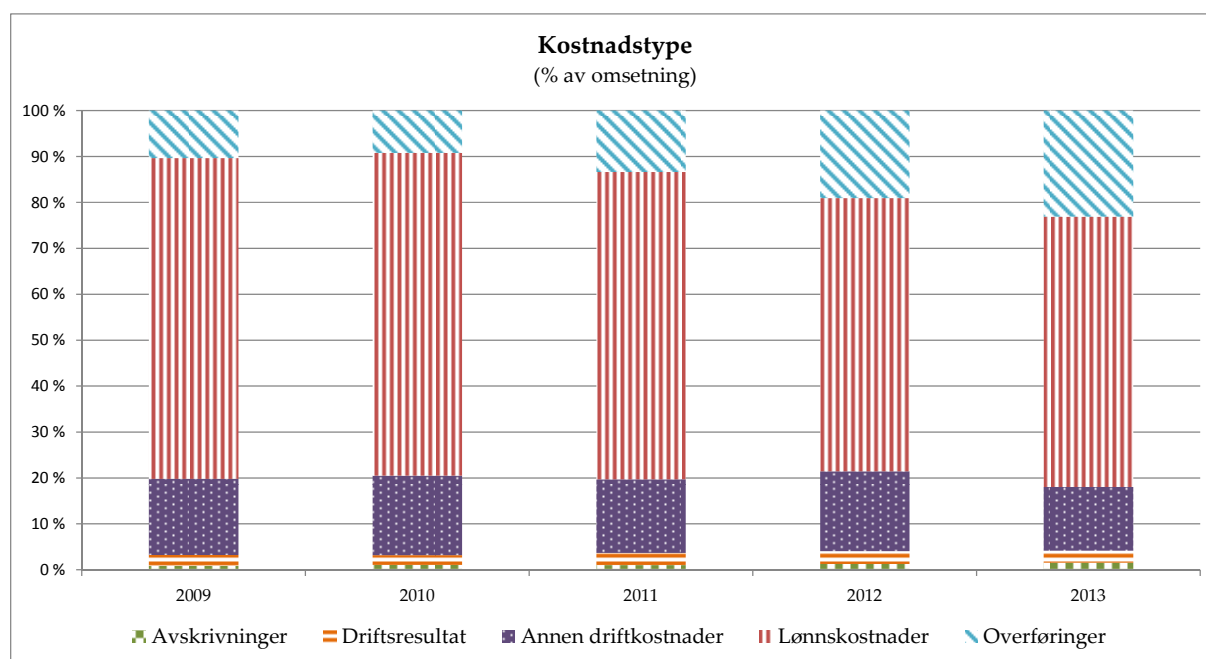
5. Utdanning

Utover forskning er den høyest prioriterte oppgaven ved Frischsenteret å bidra til utdanning i samfunnsøkonomi ved Økonomisk institutt, UiO. I løpet av 2013 hadde Frischsenteret syv doktorgradsstudenter. To leverte avhandling og disputerte i 2013. I tillegg ble det ansatt en ny stipendiat. Stipendiatene var tilknyttet prosjekter om arbeidsmarkedet og helseøkonomi. Kvinneandelen blant de syv stipendiatene var 85 prosent, hvilket kan gi håp om en jevnere kjønnsfordeling blant forskerne på lengre sikt.

Fire av de ansatte var sensorer ved eksamen ved Økonomisk institutt, UiO, og en var sensor ved et annet lærested. Tre av de ansatte var opponenter ved disputaser. Fem av de ansatte var doktorgradsveiledere for 11 stipendiat ansatt ved Økonomisk institutt og Frischsenteret. Tre av de ansatte var mastergradsveiledere for fire studenter ved Økonomisk institutt. To av de ansatte underviste ved Økonomisk institutt, mens én underviste et annet sted.

6. Økonomi og finansiering

Omsetningen sank fra 38,5 millioner til 37,5 millioner kroner i 2013.

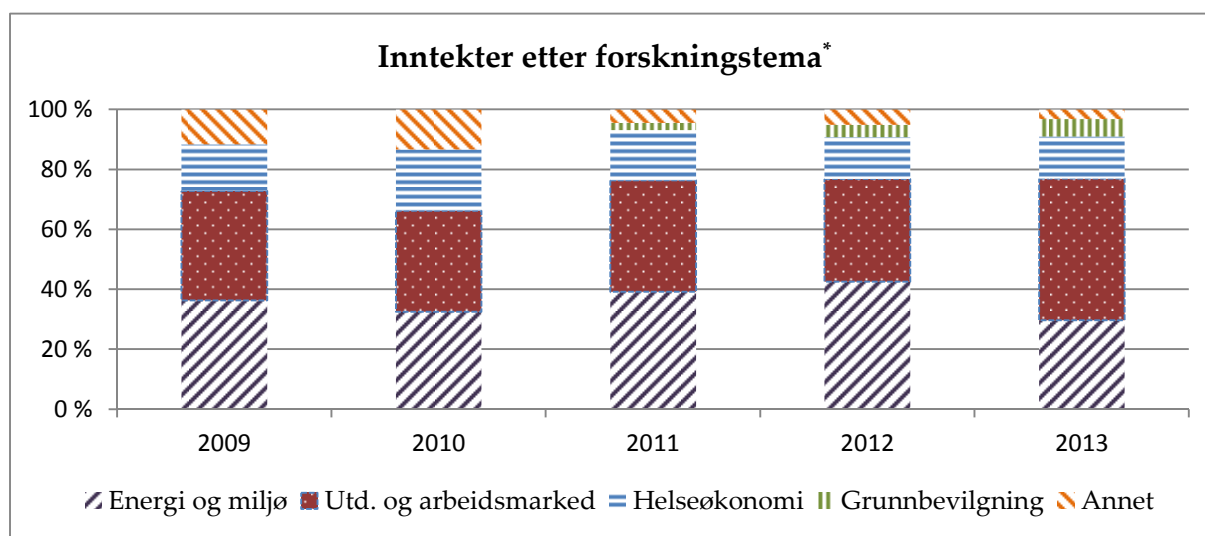

Driftsresultatet i 2013 var 969 755 kroner, sammenlignet med 1 081 653 året før. Finansinntektene hadde en liten økning fra 1 556 323 i 2012 til 1 768 698 i 2013.

Frischsenteret inntektsførte i 2013 en grunnbevilgning på 1 640 000 og denne ble i hovedsak benyttet til finansiering av kompetansetid for forskerne.

En høy andel langsiktige prosjekter er viktig for å sikre kvalitet og høy kompetanse ved Frischsenteret. Finansieringsandelen fra Forskningsrådet var høy også i 2013 (82 prosent). De øvrige 18 prosent av inntektene kom fra internasjonale kilder (6 prosent) og fra nasjonale oppdragsgivere, hovedsakelig fra Arbeidsdepartementet. Tematisk utgjorde energi og miljø 30 prosent av inntektene, arbeidsmarkedet og pensjoner 47 prosent, helse 14 prosent, mens andre temaer stod bak 9 prosent av senterets inntekter. For energi og miljø utgjør dette en nedgang fra 42 prosent i 2012. Dette skyldes særlig færre relevante utlysninger fra Forskningsrådet i 2012-13. På den annen side økte arbeidsmarkedet og pensjoner fra 34 prosent i 2012.

* Eksklusiv overføringer

De største prosjektene i 2013 var Oslo Centre for Research on Environmentally friendly Energy (CREE) og Social Insurance and Labor Market Inclusion in Norway.

7. Samarbeidspartnere

I tillegg til det utstrakte samarbeidet med Økonomisk institutt hadde Frischsenteret i 2013 aktivt prosjektsamarbeid med forskere fra følgende institusjoner:

Arbeidsmarkedet, utdanning og pensjoner

Arbeidsforskningsinstituttet (Oslo), BI (Oslo), Folkehelseinstituttet (Bergen), Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (Uppsala), Institutt for samfunnsforskning (Oslo), NAV (Oslo), Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (Oslo), Proba (Oslo), University of New South Wales, (Australia), Universitetet i Oslo, University College London, University of California (Berkeley) og Utrecht University, School of Economics (Nederland).

Energi, miljø, atferd og eksperimentell økonomi

Centrum voor Economische Studiën, CICERO (Oslo), ETE (Belgia), IFE (Kjeller), Lancaster University (England), London School of Economics, Grantham Research Institute (England), Norges Handelshøgskole (Bergen), Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (Ås), NVE (Oslo), SINTEF (Trondheim), Statistisk sentralbyrå (Oslo), Tilburg University (Nederland), University of California (Berkeley), University of Hamburg (Tyskland), Universitetet i Oslo.

Helse

Avdeling for helseledelse og helseøkonomi (HELED), Institutt for helse og samfunn, UiO (Oslo), Bydel Sagene (Oslo), UiO (Oslo), University of Calgary (Canada), Økonomisk institutt, UiO (Oslo).

Endelig har forskere og rådgivere på Frischsenteret et omfattende kontaktnett med forskere fra Norden, Europa, USA, Japan, Kina og Australia.

8. Utsikter framover

Det er per april 2013 budsjettet med en omsetning på prosjekter i 2014 for 40,9 millioner, hvorav 11,2 millioner er overføringer til samarbeidspartnere. Inngåtte kontrakter utgjør 30,4 millioner i 2015 og 20 millioner for 2016, hvilket er tilfredsstillende. En utfordring er ujevn fordeling av kontrakter på tvers av temaområder. Medarbeiderne ved Frischsenteret har høy kompetanse og den omfattende internasjonale publiseringen er et viktig konkurransefortrinn ved tildeling av prosjekter fra Norges forskningsråd og andre oppdragsgivere i årene som kommer. To prosjekter har internasjonal finansiering (EU). Mulighetene for fortsatt finansiering av dagens aktivitetsnivå vurderes som gode, tross økt usikkerhet om relevante forskningsbevilgninger på enkelte sentrale temaer i årene som kommer.

Oslo, 14.05.2014

Styret i Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning

Diderik Lund (styreleder)

Karen Helene Ulltveit-Moe (nestleder)

Halvor Mehlum

Bernt Bratsberg

Eli Jensen

Frøydis Langmark

Oddbjørn Raaum (direktør)

Vedlegg 1. Publisering og formidling i 2013

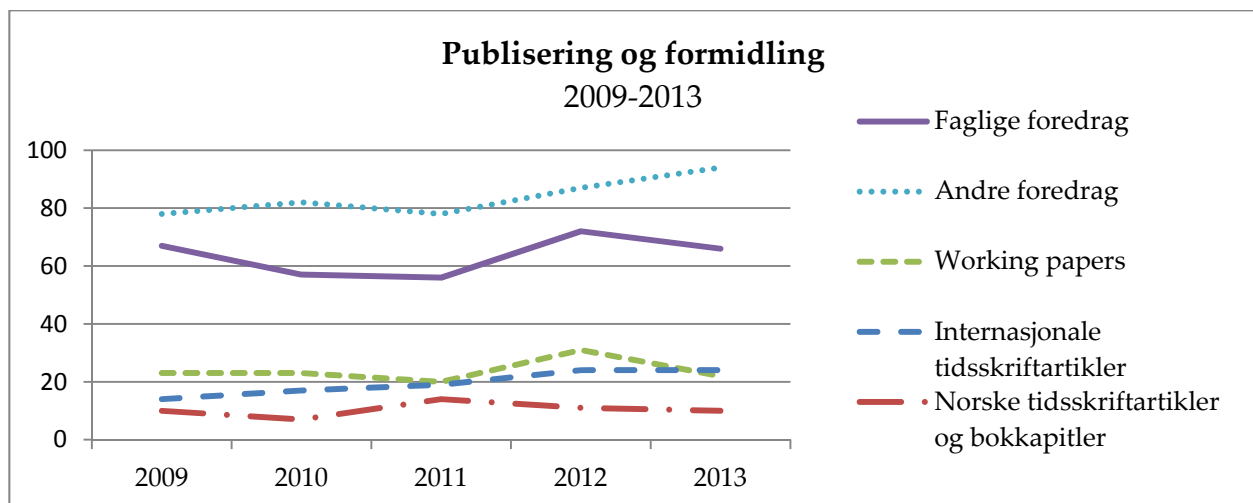
Oversikt over publikasjoner og foredrag ved Frischsenteret

Type	Antall pr år						
	1999-2003	2004-2008	2009	2010	2011	2012	2013
Internasjonale tidsskriftartikler	15	15	14	17	19	24	22
Internasjonale bokkapitler	3	3	2	0	2	1	3
Norske tidsskriftartikler og bokkapitler	4	4	8	7	12	10	7
Memoranda fra Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo ¹⁾	15	10	8	5	2	7	6
Rapporter og arbeidsnotater Frischsenteret	8	8	4	6	8	5	3
CREE working papers					5	9	4
HERO ²⁾ skriftserie	6	4	2	0	1		
Rapporter fra andre institusjoner	8	10	9	12	9	10	10
Faglige foredrag	56	56	67	57	56	72	70
Brukerrettede foredrag	16	42	50	63	59	57	53
Populære framstillinger ³⁾	20	36	28	19	19	30	43

1) Memoranda fra Økonomisk institutt er en felles publikasjonsserie for instituttet og Frischsenteret.

2) Fra 2012 har ikke HERO egen finansiering og ble omdannet fra forskningsprogram til forskningsnettverk.

3) Frem t.o.m. 2001 omfatter populære framstillinger også omtale av Frischsenteret i media.

1. Tidsskriftartikler og bokkapitler

1.1 Internasjonale tidsskriftartikler

Andreassen, L., M.L. Di Tommaso, S. Strøm: Do medical doctors respond to economic incentives? *Journal of Health Economics* 32(2), 392-409.

Biørn, E., S. Gaure, S. Markussen, K. Røed: The Rise in Absenteeism: Disentangling the Impacts of Cohort, Age and Time, *Journal of Population Economics* 26(4), 1585-1608.

Bratsberg, B., E. Fevang, K. Røed: Job Loss and Disability Insurance, *Labour Economics* 24, 137-150.

Corsi, A., S. Strøm: The price premium for organic wine, *Journal of Wine Economics* 8(1), 29-48.

Dagsvik, J.K.: Making Sen's capability approach operational: a random scale framework, *Theory and Decision* 74(1), 75-105.

Fæhn, T., A. G. Gómez-Plana, S. Kverndokk: How can carbon policies impact unemployment? *Carbon Management, Opinion article*, 4(1), 27-29.

Gaure, S.: OLS with multiple high dimensional category variables, *Computational Statistics & Data Analysis* 66, 8-18.

Gaure, S.: lfe: Fitting Linear Models with Multiple Factors with Many Levels, *The R Journal* 5(2), 104-116.

Golombek, R., S.A.C. Kittelsen, K.E. Rosendahl: Price and welfare effects of emission quota allocation, *Energy Economics* 36, 568-580.

Golombek, R., K. A. Brekke, S.A.C. Kittelsen: Is electricity more important than natural gas? Partial liberalizations of the Western European energy markets, *Economic Modelling* 35, 99-111.

Henden, E., H.O. Melberg, O. Røgeberg: Addiction: choice or compulsion? *Frontiers in Psychiatry* 4(77), 1-11.

Hernæs, E., Z. Jia: Earning Distribution and Labour Supply after a Retirement Earnings Test Reform, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* 75(3), 410-434.

Hernæs, E., S. Markussen, J. Piggott, O.L. Vestad: Does Retirement Age Impact Mortality? *Journal of Health Economics* 32(3), 586-598.

Holtsmark, B., M. Hoel, K. Holtsmark, Optimal harvest age considering multiple carbon pools – A comment, *Journal of Forest Economics* 19(1), 87–95.

Karp, L., L. Simon: Participation games and international environmental agreements: A non-parametric model, *Journal of Environmental Economics and Management* 65(2), 326-344.

Kverndokk, S., K.E. Rosendahl: The Effects of Transport Regulation on the Oil Market – Does Market Power Matter? *Scandinavian Journal of Economics* 115(3) 662-694.

Markussen, S, K. Røed, O. Røgeberg: The changing of the guards - can family doctors contain worker absenteeism? *Journal of Health Economics* 32(6), 1230-1239.

Medin, E., U. Häkkinen, M. Linna, K.S. Anthun, S.A.C. Kittelsen, C. Rehnberg: International hospital productivity comparison: experiences from the Nordic countries, *Health Policy* 112(1-2), 80-87.

Nyborg, K., T.Zhang: Is corporate social responsibility associated with lower wages? *Environmental and Resource Economics* 55, 107-117.

Røed, K., J.F.B. Skogstrøm: Job Loss and Entrepreneurship, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*.

Røgeberg, O.: Correlations between cannabis use and IQ change in the Dunedin cohort are consistent with confounding from socioeconomic status, *Proceedings of the National Academy of Science of the United States of America* 110(11), 4251-4254.

Røgeberg, O.: Reply to Moffitt et al: Causal inference from observational data remains difficult, *Proceedings of the National Academy of Sciences USA* 110(11)E.

Vogelsang, T., M. Wagner: A Fixed-b Perspective on the Phillips-Perron Tests, *Econometric Theory* 29(3), 609-628.

1.2. Internasjonale bokkapitler

Harstad, B., M. Liski: Games and Resources, *Encyclopedia of Energy, Natural Resource, and Environmental Economics*, vol. 2: 299-308

Kverndokk, S.: Moral positions on Tradable Permits Markets», Chapter 22 in R. Fouquet (ed.): *Handbook on Energy and Climate Change*, Edward Elgar Publishing.

Nævdal, E.: Safe Minimum Standard (SMS), *Encyclopedia of Sustainability*, Berkshire publishing group.

1.3. Norske tidsskriftartikler og bokkapitler

Berglann, H., R. Golombek, K. Røed: Entreprenørskap i Norge – mest for men? *Søkelys på arbeidslivet* 30(1-2), 3-21.

Berglann, H., R. Golombek, K. Røed: Kvinner og entreprenørskap. Svar til Liv Anne Støren. *Søkelys på arbeidslivet*, 30(4), 390-91.

Bratsberg, B., O. Raaum: Migrasjonsstrømmenes påvirkning på lønns- og arbeidsvilkår, *Samfunnsøkonomen* 127(3), 18-29.

Brekke, K.A., R. Golombek, M. Kaut, S.A.C. Kittelsen, S. Wallace: Modellering av usikkerhet i numeriske likevektsmodeller med stokastisk scenariometode, *Samfunnsøkonomen* 127(2), 16-26.

Fevang, E., S. Markussen, K. Røed: Sykepengefellen, *Samfunnsøkonomen*, 127(9), 19-20.

Markussen, S., K. Røed: Mot en mer evidensbasert arbeids- og velferdspolitik? Kapittel i Hege Forbord (Red.): «Arbeidsdepartementet 100 år» (festskrift), 225-250.

Ytteborg, H.: Skatt på ungdomsarbeid, *Søkelys på arbeidslivet* 0(1-2), 124-136.

2. Memoranda fra Økonomisk institutt, Universitet i Oslo

Biørn, E.: Identifying Age-Cohort-Time Effects, Their Curvature and Interactions from Polynomials: Examples Related to Sickness Absence, nr 8.

Biørn, E.: Age-Cohort-Time Effects in Sickness Absence: Exploring a Large Data Set by Polynomial Regression, nr 19.

Dagsvik, J.K., S. Strøm, M. Locatelli: Compensated Discrete Choice with Particular Reference to Labor Supply, nr 20.

Hoel, M.: Supply Side Climate Policy and the Green Paradox, nr 3.

Hoel, M., A.d. Zeeuw: Technology Agreements with Heterogeneous Countries, nr 2.

Nævdal, E., J. Vislie: Resource Depletion and Capital Accumulation under Catastrophic Risk: Policy Actions against Stochastic Thresholds and Stock Pollution, nr 24.

3. Frischsenterets rapporter og arbeidsnotater

Fevang, E., S. Markussen, K. Røed: Til, fra og mellom inntektssikringsordninger – før og etter NAV, rapport nr 1.

Hernæs, E.: Pension systems and labour supply – review of the recent economic literature, arbeidsnotat nr 1.

Hernæs, E.: Sluttrapport fra strategisk instituttprogram om pensjonsforskning 2007-2012, rapport nr 2.

4. HERO skrifter og CREE skrifter

Brekke, K.A., R. Golombek, M. Kaut, S.A.C. Kittelsen, S. Wallace: The Impact of Uncertainty on the European Energy Market: The scenario aggregation method, CREE working paper no 4.

Eyckmans, J., S. Fankhauser, S. Kverndokk: Development Aid and Climate Finance, CREE working paper no 15.

Kittelsen, S.A.C. et al.: Decomposing the productivity differences between hospitals in the Nordic countries, HERO working paper no 4.

von der Fehr, N.-H.: Transparency in electricity markets, CREE working paper no 8.

5. Rapporter/notater fra andre institusjoner

Bratsberg, B., Hægeland, T., O. Raaum: Immigrant Skills and Employment: Cross-country Evidence from the Adult Literacy and Life Skills Survey, Discussion paper no. 730, Statistics Norway.

Brekke, K.A., R. Golombek, M. Kaut, S.A.C. Kittelsen, S.W. Wallace: The Impact of Uncertainty on the European Energy Market: A Scenario Aggregation Approach, *CESifo Working Paper No. 4500*.

Fevang, E., I. Hardoy, K. Røed: Getting Disabled Workers Back to Work: How Important Are Economic Incentives? IZA Discussion Paper No. 7137.

Golombek, R., A. Irarrazabal, L. Ma: OPEC's Market Power: An Empirical Dominant Firm Model for the Oil Market, *CESifo Working Paper No. 4512*

Hoel, M.: Supply Side Climate Policy and the Green Paradox, *CESifo Working Paper No. 4094*.

Hægeland, T, L. Kirkebøen, O. Raaum, K.G. Salvanes: Hvorfor gjør barn av høyt utdannede det bedre på skolen? *Utdanning 2013, Statistiske analyser*, Statistisk sentralbyrå.

Kverndokk, S., L. Nøstbakken: Thematic Session: Equity and Climate Policy, *EAERE Newsletter*, European Association for Environmental and Resource Economists.

Kverndokk, S., E. Nævdal, L. Nøstbakken: The trade-off between intra- and intergenerational equity in climate policy, *CESifo Working Paper No. 4285*.

Markussen, S., K. Røed, O. Røgeberg: The Changing of the Guards: Can Physicians Contain Social Insurance Costs? *IZA Discussion Paper No. 7122*.

Røed, K., J.F.B. Skogstrøm: Unemployment Insurance and Entrepreneurship, *IZA Discussion Paper No. 7121*.

6: Faglige foredrag

Bergsvik, D.: Skill and strictness – How sick leave is affected by the practice style of primary physicians, foredrag på NFR konferansen New perspectives on sickness absence and retirement.

Bergsvik, D.: Skill and strictness – How sick leave is affected by the practice style of primary physicians, foredrag på Økonomisk institutt.

Bratsberg, B.: Labor migrant adjustments in the aftermath of the financial crisis," *5th NORFACE migration conference*, Berlin.

Bratsberg, B.: Labor migrant adjustments in the aftermath of the financial crisis, NORWELL workshop, The Research Institute of the Finnish Economy (ETLA), Helsinki.

Bratsberg, B.: Immigrants, labor market performance, and social insurance, Economics department seminar, University of Hamburg.

Bratsberg, B.: Immigrants, labor market performance, and social insurance, NORFACE conference on "Migration: Global Development, New Frontiers," University College London.

Brekke, K.A.: The impact of uncertainty on the European energy market: The scenario aggregation method. Presentasjon på EAERE, 20th Annual Conference, Toulouse, France.

Brekke, K.A.: How to “Nudge” Good Decisions and Initiate Change. Small Initiatives – Making a Difference. Foredrag på Arkitekturdagen, The future of Comfort. Oslo.

Falch, N.S.: Tempted into unemployment? – A regression discontinuity approach, EALE-konferansen, Torino.

Falch, N.S.: Tempted into unemployment? – A regression discontinuity approach, CAFÉ-workshop I regi av Universitetet i Århus, Vejle, Danmark.

Fevang, E.: Effekter av NAV-reformen. Presentasjon på Trygdeforskningsseminaret, Oslo.

Førsund, F.R.: Pumped Storage Hydroelectricity. Bergen economics of energy and environment research conference BEER, NHH.

Førsund, F.R.: Industry productivity measures based on the vintage model. The 2013 Taipei Productivity and Efficiency Conference, Taipei.

Godøy, A.A.: Local labor markets and earnings of refugee immigrants, ESPE annual conference, Århus.

Godøy, A.A.: Mixed search, Society for Economic Dynamics Annual Meeting, Seoul.

Godøy, A.A.: Local labor markets and earnings of refugee immigrants, EALE annual conference, Turin.

Godøy, A.A.: Local labor market characteristics and immigrant outcomes, Forskermøtet, Stavanger.

Hauge, K.E.: Gender differences in leadership response, 8th Nordic Conference in Behavioral and Experimental Economics, Stockholm.

Hauge, K.E.: Pro-social representatives? Decision-making on behalf of others in a public good game experiment. Forskermøtet, Stavanger.

Golombek, R.: Is technology agreement the solution? MILEN mini konferanse Climate negotiations and coalitions.

Golombek, R.: Presentasjon av LIBEMOD. Potsdam Institute for Climate Impact Research.

Golombek, R.: Presentasjon av LIBEMOD. CREE – CenSES modellforum.

Golombek, R.: The Impact of Uncertainty on the European Energy Market: A scenario aggregation approach, 3rd Energy Finance Christmas Workshop, Oslo.

Greaker, M., M. Hoel, K.E. Rosendahl: Does a biofuels mandate reduce climate change costs? EAERE 20th Annual Conference, Toulouse.

Greaker, M., M. Hoel: Incentives for environmental R&D, HSE-EUSP International Workshop, St.Petersburg.

Harstad, B.: The Market for Conservation and Other Hostages, UMB (Norwegian University of Life Sciences).

Harstad, B.: The Market for Conservation and Other Hostages, Paris School of Economics, Roy Seminar.

Harstad, B.: The Market for Conservation and Other Hostages, Oxford.

Harstad, B.: Participation and Duration of Environmental Agreements, Toulouse-Northwestern conference CSIO-IDEI 12th Joint Workshop on Industrial Organization.

Harstad, B.: The Market for Conservation and Other Hostages, University of Bergen Forskningsseminar.

Harstad, B.: Participation and Duration of Environmental Agreements, NHH- Contracts and Organizations conference.

Harstad, B.: The Market for Conservation and Other Hostages, EAERE (European Association of Environmental and Resource Economists).

Harstad, B.: Participation and Duration of Environmental Agreements, St Gallen climate conference.

Harstad, B.: Participation and Duration of Environmental Agreements, CREE conference.

Harstad, B.: The Market for Conservation and Other Hostages, Munich, CESifo keynote speaker.

Harstad, B.: The Market for Conservation and Other Hostages, U of Berlin, WZB.

Harstad, B.: The Market for Conservation and Other Hostages, U of Zurich, ETH.

Hoel, M., A. de Zeeuw: Technology Agreements with Heterogeneous Countries, EAERE 20th Annual Conference, Toulouse.

Hoel, M.: Good and Bad Climate Policy Instruments, CIENS-uka, Oslo.

Kittelsen, S.A.C.: Decomposing productivity of Nordic hospitals. Forskermøtet for økonomer, Universitetet i Stavanger.

Kittelsen, S.A.C.: Comparing Nordic Hospital efficiency and productivity, Department of Business and Economics, Centre for Health Economics, University of Gothenburg.

Kittelsen, S.A.C.: Costs and quality in Nordic hospitals, Swedish Health Economics Society meeting, University of Linköping, 14.03.2013

Kittelsen, S.A.C.: Costs and quality in Nordic hospitals, DRG project advisory board workshop, Oslo, 17.04.2013

Kittelsen, S.A.C.: Costs and quality in Nordic hospitals, European Workshop on Efficiency and Productivity Analysis, Aalto University School of Business, Helsinki, 19.06.2013

Kverndokk, S.: The Trade-off between Intra- and Intergenerational Equity in Climate Policy: Can Carbon Leakage be Justified? Forskermøtet for økonomer, Stavanger.

Kverndokk, S.: Inter- and Intragenerational Ethical Aspects of Climate Policy, MILENS etikkseminar.

Kverndokk, S.: Intra- and Intergenerational Equity in Climate Policy: A project at the Frisch Centre, MILJØ2015-konferansen, Oslo.

Kverndokk, S.: Equity, Development aid and Climate Finance, BEEER conference, Bergen.

Kverndokk, S.: Thematic session 5: Equity and climate policy, EAERE, Toulouse.

Kverndokk, S.: Equity, Development aid and Climate Finance, EAERE, Toulouse.

Kverndokk, S.: Presentasjon av bokkapittel om klimaendringer, forfattermøte, bok om naturressursøkonomi, Trondheim.

Kverndokk, S.: Intra- and Intergenerational Equity in Climate Policy, CREE-CICEP workshop.

Markussen, S.: Changing of the guards, Geiloseminaret.

Markussen, S.: Changing of the guards, Forskningsseminar HELED.

Markussen, S.: Om empirical methods; kommentar til Odd Aalen, NFR Sykefraværskonferanse.

Markussen, S.: Changing of the guards, Sykefraværworkshop (internasjonal) Bergen.

Markussen, S.: Changing of the guards, NFR Sykefraværskonferanse.

Nævdal, E.: Climate Change and the Economics of being Wrong, 20th Ulvön Conference on Environmental Economics, Ulvön, Sweden.

Nævdal, E.: Precautionary measures against stochastic catastrophic collapse in a Ramsey-Hotelling world, The 20th Annual Conference of the European Association of Environmental and Resource Economists (EAERE), Toulouse, France.

Røed, K.: Getting Disabled Workers Back to Work – How Important are Economic Incentives? Presentasjon på årskonferansen til Samfunnsøkonomene, Stavanger.

Røed, K.: Skaper dagens regler for arbeidsgiverbetaling av fraværet en sykepengefelle? Innledning på forskerkonferanse i regi av Forskningsrådet, Sykefraværsforskningsprogrammet, Bergen.

Røed, K.: The impacts of vocational rehabilitation, Presentasjon på internasjonalt forskerseminar om sykefravær, Bergen.

Røed, K.: Getting Disabled Workers Back to Work – How Important are Economic Incentives? Presentasjon på årskonferanse til the European Association of Labour Economists (EALE), Torino, Italia.

Røed, K.: Unemployment and Entrepreneurship, Presentasjon på forskerseminar, UMB, Ås.

Røgeberg, O.: Bør hasj legaliseres, Oslo Economics.

Raaum, O.: Open borders, economic shocks and work migration, Seminar, BI.

Raaum, O.: Open borders, economic shocks and work migration, NORFACE conference on "Migration: Global Development, New Frontiers," University College London.

Raaum, O.: Open borders, economic shocks and work migration, Geiloseminaret, Økonomisk Institutt/Frishsenteret.

Zhang, T.: Social policy evaluation, theories and methods, The Ninth International Symposium & Public Lectures on Social Policy (Chinese Sociology Association Annual Conference), Shanghai, Kina.

Zhang, T.: Social policy evaluation, theories and methods, Fudan - Washington University in St. Louis Summer Institute for Social Policy Future Leaders, Shanghai, Kina.

7. Brukerrettede foredrag

Bratsberg, B.: Arbeidsledighet, lønnsutvikling og returmigrasjon: Finanskrisen og tilpasninger blant arbeidsinnvandrere fra nye EU-øst land, referansegruppen for Forskningsavtale -- kunnskapsutvikling om arbeidsinnvandring, Arbeidsdepartementet/Fafo.

Bratsberg, B.: Arbeidsinnvandring og lønns- og prisutvikling i bygg- og anleggsektoren: En oppdatering av forskningsresultater, referansegruppen for Forskningsavtale -- kunnskapsutvikling om arbeidsinnvandring, Arbeidsdepartementet/Fafo.

Godøy, A.A.: Permitteringer og sykefravær, Midtveiskonferanse for Program for velferd, arbeidsliv og migrasjon – VAM, Oslo.

Golombek, R.: Presentasjon av CREE, ENOVA, Trondheim.

Golombek, R.: Miljøvennlig FoU, presentasjon på CREEs brukermøte.

Golombek, R.: Presentasjon av CREE, dialogmøte mellom OED og FME S'ene.

Golombek, R.: Presentasjon av CREEs arbeidspakker, Olje- og energidepartementet.

Hauge, K.E.: Randomiserte forsøk. Nye problemstillinger og miljøer inn i klimaforskningen, Workshop, Norges Forskningsråd, Oslo.

Hauge, K.E.: Når Viljar, Rasmus og Egil skal investere i energi-effektivitet. Møte med Enova/CenSes, Trondheim.

Hauge, K.E.: Normer og prioriteringer ved sykefravær. Møte, Arbeidsdepartementet, Oslo.

Hernæs, E.: Pensjonssystem og fleksibilitet, Seminar i Arbeidsdepartementet.

Huitfeldt, I.M.S.: Presenterte Frischsenteret på Kandidattreffet 2013.

Kverndokk, S.: Klimafinansiering - hvordan bør den utformes hvis den er motivert av fordelingshensyn? CREE brukerkonferanse, Oslo.

Markussen, S.: The case for presenteeism, ekspertmøte IA avtalen.

Markussen, S.: NAV Brukerforum: presentasjon av vår rapport om NAV evalueringen.

Markussen, S.: Sykefravær i Norge, Bedriftsforbundet.

Markussen, S.: Virkninger av avkorting av sosialhjelp for ungdoms arbeidstilbud, Søkelys på arbeidslivet.

Markussen, S.: Alle i arbeid, NAV Østfold, Moss.

Markussen, S.: Alle i arbeid, NAV Østfold, Sarpsborg.

Markussen, S.: Nederlands uføresystem, Finansdepartementet.

Markussen, S.: Presentasjon av våre resultater for gradert sykmelding for Statsråd Huitfeldt m.fl, Arbeidsdepartementet.

Markussen, S.: Alle i arbeid, innlegg på konferanse i regi av Kommunal og Regionaldepartementet.

Markussen, S.: Krisen i Europa og konsekvenser for fremtidig arbeidstilbud, Europeisk Ungdoms sommerleir.

Markussen, S.: Virkninger av attføringstiltak, Arbeids og velferdsetaten.

Markussen, S.: Om velferdsstatens fremtid, Civita frokostmøte.

Markussen, S.: Arbeid til alle, IA Konferanse Oslo og Akershus.

Markussen, S.: Arbeid til alle, FARVE konferanse.

Markussen, S.: Er velferdsstaten bærekraftig? ØI – nye studenter (Studenterhytta).

Markussen, S.: Bærekraftig velferdsstat? EKKO P2.

Røed, K.: Arbeidsinnvandring – Virkninger for Norge. Foredrag på Økonomisk institutts årlige konferanse for Stortingets finanskomité, Oslo.

Røed, K.: Økonomiske hovedutfordringer de neste tiårene. Kommentarer til Regjeringens Perspektivmelding. Konferanse arrangert av Finansdepartementet og Partnerforum, Oslo.

Røed, K.: Arbeid til alle? Foredrag på seminar i LO, samfunnspolitisk avdeling, Oslo.

Røed, K.: Arbeid til alle? Foredrag på Kommunal- og arbeidsdepartementets seminar, Lysebu, Oslo.

Røed, K.: Påvirkes egen trygdebruk av andres trygdebruk? Foredrag på VAM-programmets midtveiskonferanse, Oslo kongressenter.

Røed, K.: The Sick Pay Trap - Bivirkninger av 16-dagersregelen, Presentasjon på seminar om IA-avtalen, Oslo.

Røed, K.: Arbeidsinnvandring – Virkninger for Norge. Foredrag på lunsjseminar i Norges Bank.

Røed, K.: Hvordan går det faktisk med langtids sosialhjelpsmottakere – Endringer over tid og erfaringer med tiltak for arbeid. Foredrag på konferanse i regi av Arbeidsdepartementet og AFI, Oslo.

Røed, K.: Effekter av attføringstiltak. Foredrag på «faglunsj» i Arbeidsdepartementet.

Røed, K.: Arbeid til alle? Foredrag på "fagdag" i Finansdepartementet.

Røed, K.: Er det tilstrekkelig dialog og samarbeid mellom forskere og brukere? Innledning på konferanse om norsk forskning vedr. forskning og innovasjon, SAS-hotellet, Oslo.

Røed, K.: The Norwegian NAV reform and the introduction of the Qualification Program, Foredrag på seminar i regi av det svenske Sosialdemokratiske partiet, Riksdagen, Stockholm, Sverige.

Røed, K.: Offentlig tjenestepensjon – hvor går veien videre? Foredrag på konferanse i regi av PARAT, Gardermoen.

Røed, K.: Sykefraværsoppfølging – hvordan virker det? Innledning på IA-konferansen, Oslo Plaza.

Raaum, O.: Kommentar til Gøsta Esping Andersens rapport, VAM Midtveiskonferanse, Norges Forskningsråd.

Raaum, O.: Adult learning and labour market outcomes, prosjektpresentasjon, Forskningsrådet, Utdanning 2020.

Raaum, O.: Kausalitet, Kommentar TSF Pizzamøte, Institutt for samfunnsforskning.

Raaum, O.: Innvandrere på arbeidsmarkedet, Samfunnsøkonomenes høstkonferanse.

Raaum, O.: Mikrodata fra arbeidsmarkedet –et kundeperspektiv, Seminar, Arbeidsavdelingen SSB, Klækken.

Raaum, O.: Innvandrere på arbeidsmarkedet,, NHH Høstkonferanse, Oslo.

Raaum, O.: European Strains, prosjektpresentasjon, Forskningsrådet: Europa i endring

Raaum, O.: Hvordan kan vi få bedre kunnskap om hva som virker? Foredrag modellutvalget, Finansdepartementet.

Schreiner, R.C.: Sickness absence and economic incentives, NOSOSKO årskonferanse, Levi, Finland.

Schreiner, R.C.: Sickness absence during pregnancy and birth outcomes, Trygdeforskningsseminaret Oslo.

8. Populære framstillinger, avisartikler, debattinnlegg m.m.

Fevang, E.: Intervju med NRK "Ikke flere i arbeid med NAV-reformen", se <http://www.nrk.no/norge/ikke-flere-i-arbeid-med-nav-1.11392230>.

Harstad, B.: Pay countries to keep their fossil fuels in the Ground, Financial Times 4.7.13.

Harstad, B.: Skatter som virker, Aftenposten 28.11.13.

Harstad, B.: Tid for blågrønne skatter, Aftenposten 19.09.13.

Harstad, B.: Stem økonomisk, Aftenposten 15.08.13.

Harstad, B.: Redd «REDD», Aftenposten 06.06.13.

Harstad, B.: Å regne med fremtiden, Aftenposten 28.02.13.

Harstad, B.: Handlingsregelen på amerikansk, Aftenposten 17.01.13.

Harstad, B.: Èn stemme – to valg, Kommentar Aftenposten, 25.04.13.

Markussen, S.: Robin Hood i revers, Kronikk, Dagens Næringsliv, 08.02.13.

Markussen, S.: Når veien blir målet, Kronikk, Dagens Næringsliv, 12.04.13.

Markussen, S.: Lær av Kenya, Kronikk, Dagens Næringsliv, 31.05.13.

Markussen, S.: Takk LO for ferien, Kronikk, Dagens Næringsliv, 12.07.13.

Markussen, S.: Valgkamp for fireåringer, Kronikk, Dagens Næringsliv, 06.09.13.

Markussen, S.: Forsøksregjeringen, Kronikk, Dagens Næringsliv, 25.10.13.

Markussen, S.: Byråkrati mot fravær, Kronikk, Dagens Næringsliv, 06.12.13.

Nævdal, E.: En samfunnsøkonoms forsvar, Morgenbladet, 27.9.2013.

Nævdal, E.: Hva kan vi lære av biologien? Morgenbladet, 25.7.2013.

Nævdal, E.: Hvordan skal man egentlig tenke om klimaendringer? Minervanett.

Røed, K.: Et forsvar for sykelønnsordningen. Artikkel i tidsskriftet "Velferd", nr. 7.

Røed, K.: Vi bør gå fra inntektssikring til deltakelsessikring. Artikkel i tidsskriftet «Velferd» nr. 2.

Røed, K.: Bør sykelønna kuttes? Innlegg i Nettavisen's «Talerstolen», 26.04.13.

Røgeberg, O.: Intervju: The war on drugs and the mechanism of drug addictions, Rostra Economica, Issue 295, 2013

Røgeberg, O.: Is weed really bad for your?, Rolling Stone Magazine, 20.06.2013.

Røgeberg, O.: Does Marihuana change your IQ, UA Magazine (online), 12.04.2013.

Røgeberg, O.: Intervju om boligmarkedet, Radio Novas Økonomiprogram "Das Kapital", 04.02.2013.

Røgeberg, O.: Kamp om fastlegers oppmerksomhet, kronikk, Dagens Medisin, 25.01.2013 med Erik L Werner og Silje Mæland.

Røgeberg, O.: Gunstig å investere i dyr bolig?, kronikk, NRK Ytring, 22.01.2013.

Røgeberg, O.: Blir man dum av hasjbruk? Fra ja til tja, kronikk, Dagbladet, 17.01.2013.

Røgeberg, O.: New Research questions marijuana's impact in lowering IQ, intervju med Maia Szalavitz, Time Magazine (online), 15.01.2013.

Røgeberg, O.: Fjern hasjrøger, tulleintervju i Universitas, 16.01.2013.

Røgeberg, O.: Intervju med Malcolm Ritter, Associated press, publisert i ulike media, f.eks. som «Link between pot smoking and IQ drop challenged» i Washington Times 14.01.2013.

Røgeberg, O.: Dum av hasj - eller? Intervju med Hanne Østli Jakobsen, publisert forskning.no, 15.01.2013.

Røgeberg, O.: Pot smokers might not turn into dopes after all, intervju med Arran Frood, publisert Nature.com 14.01.2013.

Røgeberg, O.: Pot use-low IQ link challenged in study, intervju med Randy Dottinga, MedicalXpress, 14.01.2013.

Røgeberg, O.: Status + etteraping=Bourdieu, Morgenbladet, 27.09.2013.

Røgeberg, O.: Norsk narkotikapolitikk – bør vi legalisere? Debatt arrangert av Samfunnvitenskapelig Fakultetsforening, 08.10.2013.

Røgeberg, O.: Kort om: Økonomiske bobler, intervju med NRKSkole, lagt på nett 05.11.2013.

Røgeberg, O.: Skolefilm om Nobelprisen i samfunnsøkonomi 2012, finansiert av Finansmarkedsfondet, produsert av «Snøball film».

Røgeberg, O.: Norsk narkotikapolitiforening – like utdatert som hasjforbudet? aftenposten.no, 03.12.2013.

Røgeberg, O.: Hasj, IQ og statistikk, Minvervanett

Raaum, O.: Intervju P2 Nyhetsmorgen om effekter av innvandring, 15.1.13.

Raaum, O.: Intervju MorgenNytt NRK1 om effekter av innvandring, 15.1.13.

Vedlegg 2 Utvalgte forskningsresultater

Publiseringene gjengitt i vedlegg 1 trykkes ofte med betydelig forsinkelse fra når forskningen er utført. I dette avsnittet gjengis eksempler på ferskere forskningsresultater, med vekt på arbeider gjennomført i 2013.

Arbeidsmarked, utdanning, og entreprenørskap

Dagpenger og undersyssetting

I artikkelen «Unemployment Insurance and Underemployment» av Anna Godøy og Knut Røed, analyseres effektene av at arbeidsledige jobbsøkere kombinerer fortsatt jobbsøking med deltidsarbeid og reduserte dagpengeytelser. I den teoretiske litteraturen antas det gjerne at adgangen til å jobbe deltid i kombinasjon med mottak av dagpenger vil redusere innsatsen for å finne en fulltidsjobb, og kanskje også medvirke til at kravene til en slik jobb øker. Dermed kan det ta lengre tid å komme over i fullt arbeid. Basert på en empirisk analyse av norske registerdata finner imidlertid Godøy og Røed at det motsatte er tilfelle: Overgang fra full ledighet til delvis sysselsetting bidrar til å øke overgangsraten til fulltids arbeid – både mens man er i deltidsarbeid og etter at man eventuelt har returnert til fulltids arbeidsledighet. En mulig forklaring på dette kan være at selv små deltidsstillinger gir tilgang til nettverk med viktig informasjon om ledige stillinger. Det kan også tenkes at arbeidsgivere i noen grad bruker denne type jobber som en anledning til å teste ut aktuelle arbeidssøkere.

Artikkelen er utgitt som IZA Discussion Paper No. 7913

(<http://ftp.iza.org/dp7913.pdf>)

Effekter av yrkesrettet attføring

I artikkelen «The Impacts of Vocational Rehabilitation» av Simen Markussen og Knut Røed, studeres effektene av ulike typer tiltak innrettet for å hjelpe personer med nedsatt arbeidsevne inn i – eller tilbake til – arbeidslivet. Den empiriske analysen utnytter at ulike NAV-kontorer (tidligere arbeids- og trygdekontorer) har hatt ulike prioriteringer både med hensyn til omfanget av arbeidsrettede tiltak generelt og med hensyn til innretningen på disse tiltakene. Denne variasjonen kan framstå som tilnærmet tilfeldig (randomisert) sett fra brukeres ståsted, og kan dermed bidra til å

identifisere de kausale effektene av ulike tiltaksstrategier (nærmest som om det hadde blitt gjennomført kontrollerte eksperimenter). Effektene identifiseres da for personer som er «på vippen» mellom ulike tiltak – i den forstand at valg av tiltaksstrategi avhenger av hvilket NAV-kontor de havnet på. Hovedfunnet i artikkelen er at tiltak som sikter mot en rask utplassering i ordinært arbeidsliv har størst positiv effekt på sannsynligheten å komme i ordinært arbeid, for gruppen på vippen mellom ulike tiltak. Også utdanningstiltak har gunstig effekt, men disse kommer til uttrykk først etter at en lengre periode med utdanning er gjennomført. Tiltak i skjermet sektor og kortere AMO-kurs har liten eller ingen effekt på deltakeres påfølgende jobbsjanser

Artikkelen er utgitt som IZA Discussion Paper No. 7913

(<http://ftp.iza.org/dp7892.pdf>)

Effekter av NAV-reformen

I artikkelen «NAV-reformen: Støvet legger seg etter en turbulent omstilling» av Elisabeth Fevang, Simen Markussen, og Knut Røed, analyseres effektene av NAV-reformen på ulike brukergruppers suksess i arbeidsmarkedet. Analysen utnytter den trinnvise gjennomføringen av NAV-reformen i perioden 2006-2011 til å undersøke om den lokale etablering av NAV-kontorer påvirket brukernes jobbsjanser.

Hovedfunnet er at opprettelsen av NAV-kontorene alt i alt medførte at det tok lengre tid for både arbeidsledige jobbsøkere og sosialhjelpsmottakere å komme i arbeid. Det ser ut til at de negative effektene primært gjorde seg gjeldende de første par årene etter lokal NAV-etablering. Det er dermed grunn til å tro at den ugunstige utviklingen har sammenheng med selve omstillingsprosessen, og ikke nødvendigvis reflekterer at den nye modellen fungerer dårligere enn den gamle.

Artikkelen kommer i tidsskriftet «Søkelys på arbeidslivet».

Lokale forhold og flyktningers arbeidsmarkedsutfall

Artikkelen «Local Labor Market Characteristics and Immigrant Outcomes» av Anna Godøy undersøker hvordan flyktningers arbeidsmarkedsutfall påvirkes av hvor i landet de blir bosatt. Artikkelen ser på utfall for overføringsflyktninger, som blir bosatt direkte i en norsk kommune uten mellomliggende opphold i asylmottak. Flyktninger som blir plassert i et godt arbeidsmarked – definert som

arbeidsmarkedsregioner der den eksisterende innvandrerbefolkningen fra land utenfor OECD har høy sysselsetting - opplever høyere arbeidsinntekt opptil ti år etter innvandringstidspunktet. Resultater fra en utvidet modell tyder på at dette i stor grad skyldes at kvoteflyktninger er lite geografisk mobile, altså at de i liten grad reagerer på et dårlig arbeidsmarked ved å flytte. Artikkelen inngår som kapittel 2 i Anna Godøys doktoravhandling som forsvares i disputas mai 2014 ved Økonomisk Institutt, UiO.

Blandet søk

Artikkelen «Mixed Search» av Anna Godøy og Espen Moen presenterer en søketeoretisk modell for hvordan arbeidstagere og bedrifter finner hverandre i et marked med søkefriksjoner. Innenfor søketeori kan vi skille mellom to klasser modeller: modeller med rettet («directed») søk og modeller med tilfeldig («random») søk. De to ulike modellene har forskjellige implikasjoner for hvordan lønn utvikler seg i forbindelse med jobb-bytter. Ved hjelp av norske registerdata konstruerer Godøy og Moen empiriske mål på sammenhengen mellom ny og gammel lønn etter et jobb-bytte, og argumenterer for at modeller med rettet søk alene, eller med tilfeldig søk alene, ikke er konsistente med disse empiriske funnene. Motivert av dette presenteres en modell der arbeidstagere kan søke etter jobber via begge disse kanalene. Modellen med «blandet søk» er kvalitativt konsistent med observert lønnsdynamikk rundt jobb-bytter, sammenlignet med eksisterende søkemodeller. Artikkelen inngår som kapittel 4 i Anna Godøys doktoravhandling.

Syk og permittert

I artikkelen «Sick Leave and Temporary Layoffs» av Anna Godøy analyseres sammenhengen mellom permitteringer på bedriftsnivå og individuelt sykefravær. Basert på analyser av ansatte i industrien og i bygg- og anleggsnæringer finner artikkelen at permitteringer på bedriftsnivå øker risikoen for langtidssykemelding, særlig blant ansatte med relativt lav ansiennitet i bedriften. Sykefraværforløp varer også lenger når det er permitteringer i bedriften, alt annet likt. Det er flere grunner til å mistenke at sykmeldinger kan gå noe opp når det er forbigående dårlige tider og bedriften blir nødt til å varsle permitteringer. Mens personer som permitteres får dagpenger tilsvarende rundt 2/3 av tidligere inntekt, kompenseres sykefravær 100% fra første dag. Bedriftene på sin side kan finne det lønnsomt å oppmuntre til

(forlengelse av) sykemeldinger for å redusere kostnadene til overflødig arbeidskraft. Artikkelen inngår som kapittel 5 i Anna Godøys doktoravhandling.

Finanskrisen og tilpasninger blant arbeidsinnvandrere

EU-utvidelsen i 2004 åpnet det norske arbeidsmarkedet for borgere av nye medlemsland i Øst-Europa og førte til en historisk innstrømming av arbeidsmigranter til Norge. I artikkelen «Labour migrant adjustments in the aftermath of the financial crisis» studerer Bernt Bratsberg, Oddbjørn Raaum og Knut Røed arbeidsmigrantenes utfall i arbeidslivet under og etter finanskrisen. Basert på individuelle longitudinelle data, studeres utviklingen av sysselsetting, arbeidsløshet og inntekt for en periode på inntil åtte år etter innvandring. Artikkelen finner at migrantene var spesielt utsatt for etterspørselsjokket generert av finanskrisen. I vintermånedene 2008/09 økte andelen innvandrermenn på arbeidsledighetstrygd fra under 2 til 14 prosent. Noe av denne økningen viste seg å være vedvarende, og arbeidsledigheten holdt seg betydelig høyere blant innvandrere enn innfødte selv tre år etter krisen. Selv om fallet i arbeidskraftetterspørselen økte sannsynligheten for retur migrasjon, ble flertallet av arbeidsinnvandrere som var direkte berørt av nedgangen boende i Norge. Mens de fleste som ble rammet av arbeidsledighet gikk tilbake til jobb, synes ledigheten å stabilisere seg på et høyere nivå enn før finanskrisen.

Artikkelen kommer i boken «Reassessing the Nordic Model» som utgis av Nordisk ministerråd i 2014.

Migrasjonsstrømmer og arbeidsvilkår

Arbeidsinnvandring øker arbeidstilbudet og gir grunnlag for større verdiskapning. Samtidig vil det skje tilpasninger i arbeids- og produktmarkeder med konsekvenser for eksisterende arbeidskraft. I artikkelen «Migrasjonsstrømmenes påvirkning på lønns- og arbeidsvilkår» beskriver Bernt Bratsberg og Oddbjørn Raaum resultater fra ulike studier av lønns- og sysselsettingseffekter av innvandring til Norge der vi på ulike vis har løst utfordringene knyttet til pålitelig identifikasjon av kausale effekter.

Artikkelen ble publisert i «Samfunnsøkonomen», nr 3, 2013. Artikkelen ble tildelt Samfunnsøkonomenes pris for beste artikkel i 2013.

Implisitt skatt på ungdomsarbeid

Barn av sosialhjelpsmottakere har fire ganger så stor sannsynlighet for å bli sosialhjelpsmottakere når de blir voksne, sammenliknet med andre barn. I artikkelen «Skatt på ungdomsarbeid» tar Helene Ytteborg utgangspunkt i denne sammenhengen for å identifisere strategier som kan bryte en slik fattigdomsfelle. Jobbe eller skolegang åpenbare eksempler på slike strategier. Å opparbeide seg nyttig arbeidserfaring kan gjøre ungdom bedre rustet i møte med arbeidslivet. Det er likevel en fare for at arbeid kan gå på bekostning av læring i skolen. Småjobbing ved siden av studier kan derimot skaffe nyttig arbeidserfaring og knytte kontakt med arbeidslivet.

Artikkelen viser at insentivene til arbeid for barn av sosialhjelpsmottakere påvirkes sterkt av hvorvidt kommunen inkluderer barnas inntekt i beregningen av foreldrenes sosialhjelp. Slik *avkortning* innebærer en høy implisitt skatt på arbeid for disse ungdommene. Variasjon på kommunenivå gjør det mulig å se på effekten av forskjellig kommunal praksis rundt utmåling av sosialhjelp. Resultatene fra analysen viser at avkortning fører til at barn av sosialhjelpsmottakere sjeldnere velger å jobbe. De som opplevde at kommunen avkortet da de var 17 år, jobber mindre når de blir voksne. Det ser ikke ut til at avkortning påvirker i hvilken grad ungdommene går på skole eller om de mottar sosialhjelp som voksne. Artikkelen ble publisert i Søkelys på arbeidslivet 01-02/2013.

Arbeidsinnvandring og lønns- og prisutvikling i bygg- og anleggsbransjen

I masteroppgaven «The Effect of Labor Migration on Native Wages: An Empirical Analysis of the Norwegian Construction Sector» studerer Dunja Kazaz sammenhengen mellom innstrømmingen av nye arbeidsinnvandrere og lønnsutviklingen for norske arbeidstakere i bygg- og anleggsbransjen. Sammenhengen mellom bruk av utenlandsk arbeidskraft og prisen på tjenester er tema i masteroppgaven «Effekten av arbeidsinnvandring på priser: En empirisk analyse av den norske bygg- og anleggssektoren» skrevet av Erlend Aas. Oppgavene inneholder en gjennomgang av den internasjonale litteraturen om lønns- og priseffekter av internasjonal migrasjon, samt oppdateringer av empiriske analyser i Bratsberg og Raaum (2012) hvor dataperioden er betydelig utvidet. Arbeidene med de to masteroppgavene inngår i forskningsavtalen «Kunnskapsutvikling om arbeidsinnvandring» mellom Arbeidsdepartementet, Fafo og Frischsenteret.

Oppgavene er tilgjengelig på <https://www.duo.uio.no/handle/10852/34587> og <https://www.duo.uio.no/handle/10852/35712>.

Energi og miljø

Liberalisering av energimarkedene i Europa

Energimarkedene i Europa var frem til 1990-tallet karakterisert ved omfattende reguleringer og manglende konkurranse. I mange land var det lovregulerte monopoler for produksjon av elektrisitet og naturlige monopoler i transport og distribusjon av energi. Rundt 1990 begynte enkelte land å liberalisere energimarkedene, bl.a. ved å splitte opp store energiselskaper, samt privatisere selskaper. Etterhvert ble EU drivkraften i liberaliseringen, og EU har gjennom en rekke planer og vedtak forsøkt å transformere nasjonale, ineffektive energimarkeder til et felles, effektivt europeisk energimarked. Så langt har suksessen vært blandet; liberaliseringsfremstøtene har blitt møtt med frykt for manglende energisikkerhet og nasjonale interesser.

Muligens vil også fremtidige forsøk på å etablere mer effektive energimarkeder møte motstand. Da kan det være hensiktsmessig å vite hvor omfattende markedsimperfeksjonene er i ulike segmenter av energimarkedene. I et ferdigstilt prosjekt, som ble publisert i *Economic Modelling* i 2013, har vi studert i hvilke deler av det Vest-Europeiske energimarkedet de økonomiske gevinstene ved liberalisering er størst; elektrisitetsmarkedene vs. naturgassmarkedene, produksjon av energi vs. distribusjon, og nasjonale energimarkeder vs. handel med energi mellom land.

For å identifisere omfanget av markedsimperfeksjoner har vi brukt den numeriske likevektsmodellen LIBEMOD. Denne modellen gir en detaljert beskrivelse av energimarkedene i Vest-Europa ved at det tas hensyn til faktorer som konkurranse mellom energibrenslar, teknologiske forskjeller mellom kraftverk, internasjonal transport av energi med gassrør/elektrisitetlinjer som har begrenset kapasitet, og investeringer.

Kjernen i LIBEMOD er et sett av markeder for syv energivarer: elektrisitet, naturgass, olje, tre typer kull og biomasse. Alle energivarene produseres og konsumeres i hvert modell-land, som er alle land i Vest-Europa. Energi benyttes i tre sluttbrusersektorer (husholdningssegmentet, industrisegmentet og transport), samt for å produsere elektrisitet, for eksempel i gasskraftanlegg. Naturgass og elektrisitet handles i europeiske markeder, mens det for olje og to typer kull er antatt globale

markeder. Fossile brensler og biomasse omsettes i årsmarkeder, mens markedet for elektrisitet er delt etter sesong (sommer vs. vinter) og tid på døgnet.

LIBEMOD bestemmer alle energipriser og -mengder i hver sektor, både i modelllandene og på verdensmarkeder. . Vi har utviklet en kalibreringsprosedyre som muliggjør identifikasjon av omfanget av markedsimperfeksjoner i ulike segmenter i energimarkedet. For produksjon av elektrisitet finner vi at markedsimperfeksjonene svarer til en skatt som er omtrent 25 prosent av produsentprisen på kraft. For distribusjon av elektrisitet til husholdninger finner vi at markedsimperfeksjonene svarer til en skatt som er rundt en tredel av sluttbrukerprisen, mens omfanget av imperfeksjonene for distribusjon av elektrisitet til industrien svarer til en skatt som er ca. 10 prosent av sluttbrukerprisen. For naturgass ligger de tilsvarende skattene på rundt 15 prosent av sluttbrukerprisene.

Vi finner at en liberalisering av elektrisitet genererer større velferdsgevinster enn en liberalisering av gass, og at en liberalisering av de nasjonale energimarkedene leder til større effekter enn en liberalisering av handel mellom land i Vest-Europa. En omfattende liberalisering av de nasjonale elektrisitetsmarkedene øker produksjonen av kraft vesentlig, genererer en omfordeling av velferd fra produsenter til konsumenter og øker samlet velferd. En liberalisering av handelen med energi mellom land i Vest-Europa har små effekter på kvanta og priser, men gir omfattende omfordelinger fra transmisjonsselskaper til naturgasseiere.

Markedseffekter av vindkraft i Norden

Det er planer om en betydelig økt produksjon av vindkraft i de nordiske land de neste 10 årene. Produksjonen av fornybar energi som vind, sol og små-skala vannkraft varierer med de naturlige forholdene slik at annen kontrollerbar teknologi må benyttes for å oppnå kontinuerlig balanse mellom produksjon og forbruk. Formålet med prosjektet er å studere teoretisk hvilke krav som kan stilles til vannkraft og termiske kraftverk (varmekraftverk) for å sikre at en betydelig innfasing av fornybar kraft ikke leder til kraftig prisvariasjon over døgnet.

Modellen som brukes dekker et gitt antall perioder, er dynamisk og omfatter teknologiene vannkraft med magasin, termiske kraftverk, vind, sol og ikke-regulerbar vannkraft (elvekraftverk). Den siste gruppen kan aggregeres til én produksjonssektor. Dynamikken i modellen er knyttet til regulerbar vannkraft. Kapasitetene til de forskjellige teknologiene tas som gitt, og konsekvensene for

utnytting av de regulerbare teknologiene og prisen på elektrisitet studeres under ulike forutsetninger om tilgjengeligheten av vindkraft.

De viktigste resultatene er at regulerbar vannkraft spiller en sentral rolle for å tilpasse produksjonen til svingninger i fornybar produksjon og etterspørselen. Så lenge prisen er konstant, vil termisk produksjon også være konstant. Men antall perioder med konstant pris vil kunne påvirkes av svingningene i fornybar kraft og dermed også påvirke utnyttingen av termisk kraft. Innfasing av fornybar kraft som vindkraft vil generelt bety lavere priser, men prisnivåene vil reflektere hvordan svingningene er. Vannkraftmagasiner vil svinge sterkere med innfasing av fornybar kraft. I perioder med rikelig fornybar kraft og tilstrekkelig lagringskapasitet kan produksjonen av regulerbar vannkraft settes til null. Den generelle prisnedgangen betyr at spesielt termiske verk får lavere lønnsomhet og nedleggelse av kapasitet kan bli aktuelt. Vannkraft vil også få lavere lønnsomhet, men manøvrering av magasin vil dempe tapet relativt til termiske verk., se CREE working paper 6/2012.

Optimal bruk av pumpekraft

Utbyggingen av fornybar kraft som vind og sol har vært betydelig i Europa de senere år og det planlegges en stor ekspansjon. Ett problem er at fornybar kraft vanskelig kan lagres og må utnyttes når den produseres. En måte å lagre fornybar kraft på er å utnytte lagringskapasiteten i vannkraftreservoarene i Norge og Sverige. En ide som har vært tatt opp spesielt i Tyskland er å kombinere reservoarene med pumpekraftverk. Det er teknisk mulig å installere turbiner som også kan fungere som pumper. Norsk vannkraft kan dermed fungere som et batteri for Europa.

Formålet med prosjektet er å studere hvordan et (eksisterende) pumpekraftverk vil kunne utnyttes økonomisk. En kombinasjon av termisk kraft og pumpekraftverk studeres først innenfor den enklest mulige rammen med to perioder og ett land (en region). I første periode bestemmes det om pumping skal starte slik at pumpekraftverket kan produsere i neste periode. Et pumpekraftverk kjøper billig kraft om natta som brukes til å pumpe vann opp til et magasin. Dette vannet brukes til å produsere elektrisitet på dagtid når kraftprisen er høy. Avgjørende for lønnsom bruk er at prisforskjellen mellom dag og natt minst er lik tapet (kraftforbruket) ved pumpingen, som ofte er mellom 15 % og 30 %. Pumpekraftverket kombineres så med fornybar kraft.

Det andre tilfellet som studeres er at vi har to land hvor det ene landet har vannkraft med magasin som også fungerer som pumpekraftverk, og det andre landet har bare fornybar kraft uten lagringsmuligheter. Vannkraftlandet vil da kunne fungere som et batteri for landet med fornybar kraft. Vi forutsetter at landene samarbeider om handelen og at prisene i begge land er endogene. Det er to avgjørende faktorer som bestemmer om prisene i landene blir de samme eller ikke: hvorvidt skranken på magasin kapasitet blir bindende og om skranken på kablekapasitet mellom landene blir bindende. Hvis skranken på kablekapasitet er bindende, vil prisen i vannkraftlandet være høyere enn i fornybarlandet, se CREE working paper 14/2012.

Biobrensel og klimapolitikk

Dette arbeidet gir en dynamisk analyse av virkninger av et innblandingskrav for biobrensel i bensin. Fordi olje er en ikke-fornybar naturressurs med utvinningskostnader som stiger etter hvert som ressursen blir knappere, vil et innblandingskrav ha andre egenskaper enn en avgift på olje eller et subsidium for biobrensel. En avgift på olje eller en subsidie for biobrensel vil begge gi lavere samlet utvinning og bruk av olje. Et innblandingskrav vil derimot ikke ha noen virkning på samlet utvinning olje. Innblandingskravet vil imidlertid føre til at oljeutvinningen skyves ut i tid. Dette er gunstig dersom nåverdien av klimakostnaden av CO₂-utslipp er avtagende over tid, noe som ofte antas.

Selv om bruk av biobrensel har svakere virkning på klimaet enn fossilt brensel, er ikke virkningen null: I vår numeriske analyse viser vi at klimavirkningen av bruk av biobrensel er nesten like sterk som for bruk av olje. Våre numeriske beregninger antyder at et innblandingskrav gir et samfunnsøkonomisk tap sammenliknet med en tilpasset oljeavgift, se Greaker, Mads, Michael Hoel og Knut Einar Rosendahl, "Does a Renewable Fuel Standard for Biofuels Reduce Climate Costs?", *CESifo Working Paper No. 4030*, December 2012.

Optimale FoU politikk for å støtte utviklingen av miljøvennlig energi

Det vil være nødvendig med innovasjon og nye energiteknologier for å få til nødvendige reduksjoner i drivhusgassutslippene de neste årene. Det er derfor viktig å avklare om innovasjonspolitikken bør utformes uavhengig av klimapolitikken eller om politikken på disse områdene bør koordineres. En viktig forutsetning for at det skal drives innovasjonspolitik er at det er imperfeksjoner i markedet for nye

teknologier. Dette kan skyldes flere ting. For det første skaper patentsystemet monopoler slik at det blir for liten produksjonen av nye produkter i forhold til det samfunnsmessig optimale. I tillegg kan det være imperfeksjoner i selve innovasjonsprosessen ved at innovatørene ikke mottar hele gevinsten ved sine nye innovasjoner. Dette trekker i retning av for lite innovasjon eller for liten forskningsinnsats. Det kan også være en negativ effekt av innovasjoner da økt forskning i en sektor kan redusere forskningen i andre. Disse tre momentene taler derfor for en aktiv innovasjonspolitik.

I vår analyse antar vi at myndighetene har alle nødvendige virkemidler tilgjengelig for å korrigere alle typer imperfeksjoner. Vi finner da at klimapolitikken kan settes uavhengig av innovasjonspolitikken, og man bør sette en avgift på klimagassutslipp som reflekterer de samfunnsøkonomiske kostnadene ved disse. Et subsidium på nye innovasjoner kan korrigere markedsimperfeksjonen som følger av monopoler i produksjonen av nye teknologier (patenter).

Imperfeksjoner ved forskning kan korrigeres enten ved at regulator bruker patentlevetiden (antall år innovasjonen er beskyttet) som et virkemiddel, eller ved bruk av subsidier/avgifter på forskning. Merk at siden begge imperfeksjonene retter seg mot forskning vil bare ett virkemiddel, eller en gitt kombinasjon av disse, være nødvendig. For en gitt patentlevetid (f.eks. 20 år som i Norge), finner vi at subsidiene til forskning bør settes høyt på et tidlig tidspunkt, og så reduseres etterhvert som klimaproblemet blir større; jo større klimaproblemet er, jo høyere setter myndighetene klimaskatten, og jo høyere blir etterspørselen etter ren teknologi. Alternativt, hvis man ikke subsidierer forskning, bør patentlevetiden settes veldig lang på et tidlig stadium, men reduseres etterhvert som klimaproblemet blir mer alvorlig. Grunnen er at tidlig innovasjon gir liten profitt da klimaproblemet ikke blir tatt alvorlig, og det er liten etterspørsel etter nye teknologier. Disse teknologiene vil likevel kunne være samfunnsøkonomisk viktige over en lengre periode; for å stimulere til mer innovasjon tidlig trengs det en aktiv innovasjonspolitik. Etterhvert som klimaproblemet blir mer alvorlig, vil etterspørselen etter nye teknologier øke og det blir mindre behov for aktiv støtte. Artikkelen blir publisert i *Journal of Environmental Economics and Management* i 2014.

Risikostyring i klimapolitikken

Drivhuseffekten medfører en rekke utfordringer for både natur- og samfunnsvitenskaper. En betydelig kilde til kompleksitet ligger i at de naturlige

prosessene og samfunnsmessige tilpasningene som drivhuseffektene medfører representerer upløyd mark der en må famle seg frem ved hjelp av vitenskapelig teori, utilstrekkelige data og en god porsjon gjetning. På dette grunnlaget har man funnet at det er mulig, men på ingen måte sikkert, at klimaforandringer utløser katastrofale effekter når kritiske naturgitte tålegrenser overskrides.

Det ligger i sakens natur at ingen vet hvor disse tålegrensene ligger, men det er mulig at vi kommer til å lære det. Denne usikkerheten representerer et beslutningsteoretisk problem som ikke har vært tilfredsstillende behandlet i vitenskapelig litteratur. Prosjektet «Risikostyring i klimapolitikken – et dynamisk perspektiv» har hatt som hovedformål å utlede prinsipper for hvordan man på en rasjonell måte skal forholde seg til denne usikkerheten og ved hjelp av datamodellering oversette disse prinsippene til praktiske anbefalinger for klimapolitikk som tar innover seg at fremtidig kunnskap vil påvirke fremtidig klimapolitikk.

Noen konklusjoner er relativt klare. Den beste måten å forholde seg til usikkerhet om hvor mye skade klimaendringer påfører økonomien er å basere seg på et føre var prinsipp der man antar det verste inntil det motsatte er bevist. Vi viser at kostnadene ved et slikt prinsipp er relativt små sammenliknet med de potensielle skadene en kan oppleve ved å håpe på det beste når det viser seg at tålegrensen faktisk overskrides. Prosjektet har også produsert teoretiske resultater som impliserer at neddiskontering av fremtiden ikke har den betydningen for klimapolitikken som en kan tro fra modeller der usikkerhet om potensielle katastrofer og kritiske tålegrenser ikke er eksplisitt modellert.

Investeringer i energibesparende teknologi

Flere studier hevder at vi kan spare 10-25 % av energiforbruket gjennom investeringer og tiltak som er økonomisk lønnsomme. For en økonom er det et paradoks at tilsynelatende lønnsomme investeringer blir forbigått; dette omtales gjerne som energiparadokset.

Mens standard økonomisk teori forutsetter rasjonelle aktører, blir forutsetningen om rasjonelle aktører slakket på i atferdsøkonomiske teorier. Den atferdsøkonomiske litteraturen kan deles inn i tre grener som fokuserer på ulike avvik fra standardforutsetningen: begrenset rasjonalitet, begrenset viljestyrke og begrenset egeninteresse. I artikkelen presenteres disse tre retningene ved å fortelle om Rasmus,

Viljar og Egil og hvordan personlighetene deres påvirker investeringsbeslutninger i energibesparende teknologi. Artikkelen, som blir publisert i Samfunnsøkonomen i 2014, går gjennom den empiriske litteraturen om energiforbruk, investeringer i energiutstyr og virkemidler for å fremme samfunnsøkonomisk lønnsomme energiinvesteringer, og tolker de empiriske funnene i lys av de tre teoretiske grenene innenfor atferdsøkonomi.

Rasmus har begrenset informasjon om investeringsmuligheter. For ham burde generell informasjon om energisparing og energieffektivitet hjelpe. Empiriske studier viser at generell informasjon gjennom informasjonskampanjer har lite for seg, mens skreddersydd informasjon gjennom for eksempel enøk-analyser virker. Annen informasjon som også har vist seg å ha en effekt er å informere om livsløpskostnadene til produkter sammen med salgsprisen, samt merking av energieffektive produkter.

Viljar har begrenset viljestyrke - tidsinkonsistente preferanser – noe som kan føre til for lave investeringer i energieffektivitet dersom dagens investeringskostnad blir tillagt større vekt enn framtidige reduksjoner i energikostnader.

Det finnes ikke mange studier som er relevante for en slik forklaring på energiparadokset. Effektive strategier for mennesker med begrenset viljestyrke kan være å sette seg mål; personlige mål, mål som kombineres med feedback på hvordan man ligger an i forhold til målet, offentliggjøring av mål eller økonomiske insentiver knyttet til måloppnåelse. Empiriske studier har ikke funnet signifikante effekter av å sette seg personlige mål og kun små effekter når mål kombineres med feedback om hvordan man ligger an i forhold til målet eller offentliggjøring av mål. En idé for framtidig forskning er å studere hvorvidt en transformasjon av investeringskostnader til en annuitet kan øke investeringer i energieffektivitet. Ved å transformere investeringskostnaden til en annuitet vil alle kostnader og besparelser inntreffe i de samme tidsperiodene. Slik unngår man at nåtid tillegges langt større vekt enn andre perioder, noe man antar er problemet for mennesker med tidsinkonsistente preferanser.

Egil har begrenset egeninteresse. For slike personer kan investeringer i energieffektiv teknologi motiveres av ønsket om å bidra til andre menneskers, eller naturens, ve og vel. Da skulle man forvente at informasjon om de positive effektene av energieffektivitet på naturen, miljøet og klimaet ville øke investeringene i energieffektivitet. Iht. empiriske undersøkelser gir imidlertid informasjonskampanjer med fokus på miljøeffekter marginale effekter på energieffektivitet. Derimot har flere

store amerikanske studier vist at komparativ informasjon i kombinasjon med smilefjes som indikerer om atferden er akseptabel eller ikke, gir signifikante effekter på energiforbruket.

Moralske betraktninger om omsettbare drivhusgasskvoter

Et viktig bidrag fra økonomer i miljøpolitikk har vært bruk av prismekanismen. Ved å sette en pris på utslipp som f.eks. CO₂, vil forurenserne ta hensyn til kostnadene ved forurensning i sine vurderinger. Dette vil også kunne gi kostnadseffektive utslippsreduksjoner hvis man bruker en lik avgift for alle utslippskilder eller omsettbare klimagasskvoter. Blant politikere og andre har imidlertid ikke omsettbare kvoter hatt like stort gjennomslag. Selv om disse har blitt mer akseptert de siste årene, er det mange eksempler på at det legges restriksjoner på handelen med kvoter; dette er tilfelle i norsk klimapolitikk og i EUs kvotehandelsystem. Resultater fra eksperimenter utført av forskere fra Frischsenteret viser også at blant studenter ved Universitetet i Oslo er det en klar negativ holdning til å handle med visse typer goder, spesielt hvis det dreier seg om sex, helse eller miljø.

I et bokkapittel i "Handbook on Energy and Climate Change", utgitt av Edward Elgar Publishing, har Snorre Kverndokk oppsummert noe av debatten rundt omsettbare klimakvoter og gått gjennom etiske argumenter i vurderingen av disse. Innen moralsk tenkning er det to måter å vurdere om en handling er god eller ikke. Den første er å vurdere konsekvensene av handlingen. Hvis konsekvensene er at vi oppnår målet, er handlingen god. Den andre tankegangen er at konsekvensene alene ikke bestemmer om en handling er god, men prosessen mot utfallet er også viktig. I kapitlet brukes de to metodene til å kategorisere argumentene som har vært brukt, eller som kan brukes, i debatten om klimakvoter. Mye tyder på at moralsk motstand mot klimakvotert øker totale drivhusgassutslipp, bl.a. fordi det vil bli dyrere å redusere utslippene.

IPCCs femte hovedrapport

IPCC (FNs Klimapanel) legger fram sin femte hovedrapport (AR5) høsten 2013 (arbeidsgruppe I) og våren 2014 (arbeidsgruppene II og III). Snorre Kverndokk har vært engasjert i arbeidsgruppe III med finansiering fra Miljødirektoratet. Denne arbeidsgruppen har jobbet med tiltak for å redusere drivhusgassutslipp («Climate Change 2014: Mitigation of Climate Change»). Kverndokk har vært Review Editor

for kapittel 3 (Social, Economic and Ethical Concepts and Methods). En Review Editors rolle er å gå gjennom alle mottatte kommentarer til utkastene, sørge for at de blir besvart av forfatterne, og at viktige kommentarer blir tatt hensyn til i teksten. Det er to kommentarrunder; en blant eksperter og en blant politikktøvere (policy makers). For hver runde har det blitt skrevet en Review Editor-rapport, samt at det har blitt skrevet en sluttrapport. Alle kommentarene, svarene på disse og rapportene fra Review Editors, blir offentlig tilgjengelige.

Offentlig sektor, produktivitet og helseøkonomi

Avhengighet: valg eller tvang?

Hvordan skal vi forstå rusmiddelavhengige menneskers valg? Hvorfor velger avhengige å foreta handlinger som ser ut til å være ødeleggende for dem selv? Er det en sykdom eller et valg eller noe i midten? Enkelte har valgt å se på avhengighet som en sykdom, men selv avhengige foretar vurderinger og valg og påvirkes av priser, informasjon og omgivelser. Andre har valgt å se det som helt "normale" valg, der samfunnsøkonomen Gary Beckers rasjonelle avhengighetsteori er en ekstremvariant: Den avhengige "virker" som om han endrer smak og preferanser, men "egentlig" følger han en fremadskuende plan som endrer kropp og smak på den måten som alt i alt maksimerer neddiskontert livstidsnytte. Dette perspektivet benekter at avhengig adferd overhodet er noe problem. I en artikkelen i *Frontiers in Addictive Disorders and Behavioral Dyscontrol* foreslår Frischforskeren Ole Rogeberg i samarbeid med Edmund Henden og Hans-Olav Melberg en tredje variant, som bygger på nyere psykologisk teori: Slike arbeider, kjent fra blant andre Nobelprisvinneren Daniel Kahneman, tyder på at vi tar valg ved hjelp av ulike beslutningssystem i hjernen. Noen av disse (ofte kalt «System 1») tar raske valg på en automatisert og ugjennomtenkt måte som ved nærmere ettersyn (vurdert av det mer tid- og innsatskrevende «System 2») ikke tjener våre interesser.

Kvalitet og produktivitet i norske og nordiske sykehus

I samarbeid med forskningsmiljøer i syv land er det arbeidet med EuroHOPE, et større prosjekt for årene 2010-2013 med finansiering fra EUs 7. rammeprogram. Prosjektet tar for seg sammenhengen mellom helseresultat, kvalitet og ressursbruk i helsesektoren, og Sverre Kittelsen ved Frischsenteret leder en arbeidspakke om kvalitet og ressursbruk på sykehusnivå. I en artikkel innsendt til vurdering i

tidsskrift analyseres norske, svenske, finske og danske data for ulike kvalitetsindikatorer og mål for produktivitet. Frischstipendiat Ingrid Huitfeldt er sammen med Kittelsen og en rekke nordiske helseøkonomer medforfattere av artikkelen. Analysene viser betydelige forskjeller mellom landene i både kvalitetsindikatorer for dødelighet, reinnleggelser og pasientsikkerhet, samt for produktivitetstall på sykehusnivå. Norske sykehus har jevnt over lav dødelighet men høy reinnleggesrate sammenlignet med de andre landene. Samtidig har norske sykehus i snitt noe lavere produktivitet enn finske og danske sykehus, men betydelig høyere enn svenske sykehus. Det er kun en svak sammenheng mellom kvalitet og produktivitet innad i de enkelte landene, men en tendens til en avveining mellom høy produktivitet og høy reinnleggesrate. Derimot er det positiv samvariasjon mellom lav dødelighet og høy produktivitet, slik at det er potensiale for noen sykehus til å bli bedre langs begge dimensjoner. Artikkelutkastet vil være tilgjengelig i HEROs skriftserie.

**Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning**

Resultatregnskap 1.1.-31.12.	Note	2013	2012	2011
Driftsinntekter				
Salgsinntekt	1	35 828 111	37 212 700	32 698 577
Grunnbevilgning	1	1 640 000	1 289 000	700 000
Sum driftsinntekter		<u>37 468 111</u>	<u>38 501 700</u>	<u>33 398 577</u>
Driftskostnader				
Lønnskostnad	2	22 053 842	22 891 864	22 336 677
Avskrivning på varige driftsmidler	3	578 357	477 914	339 489
Annen driftskostnad	9	5 208 671	6 378 176	4 917 569
Samarbeidspartnere og underleverandører	9	8 657 486	7 672 092	4 918 774
Sum driftskostnader		<u>36 498 356</u>	<u>37 420 046</u>	<u>32 512 509</u>
Driftsresultat		<u>969 755</u>	<u>1 081 654</u>	<u>886 069</u>
Finans- og renteinntekt	10	1 774 234	1 586 530	850 394
Finans- og rentekostnad		5 537	30 207	-481 882
Netto finansposter		<u>1 768 698</u>	<u>1 556 323</u>	<u>368 512</u>
Årsresultat		<u>2 738 453</u>	<u>2 637 976</u>	<u>1 254 580</u>
DISPONERINGER OG OVERFØRINGER				
Til/Fra (-) fond for anvendt forskning		2 738 453	2 637 976	1 272 276
Til/Fra (-) Frischfondet		-	-	-17 696
Sum disponeringer		<u>2 738 453</u>	<u>2 637 976</u>	<u>1 254 580</u>

**Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning**

Eiendeler pr 31.12

	Note	2013	2012	2011
EIENDELER				
ANLEGGSMIDLER				
Varige driftsmidler				
Kunst	3	54 850	36 350	0
Inventar	3	200 633	347 835	0
Fast inventar bygninger	3	1 371 649	1 526 930	0
Edb-utstyr	3	218 552	398 832	519 913
Sum varige driftsmidler		1 845 684	2 309 948	519 913
Finansielle anleggsmidler				
Investering i aksjer og andeler	11	50 000	50 000	50 000
Sum finansielle anleggsmidler		50 000	50 000	50 000
Pensjonsmidler	6	7 697 030	6 711 236	5 170 631
Sum anleggsmidler		9 592 714	9 071 184	5 740 543
OMLØPSMIDLER				
Fordringer				
Kundefordringer		6 457 330	3 141 283	2 845 080
Andre kortsiktige fordringer		24 112	-	
Optjente inntekter		1 139 539	1 870 701	954 814
Forskuddsbetalte kostnader		601 971	257 655	650 133
Sum fordringer		8 222 952	5 269 640	4 450 026
Markedsbaserte finansielle omløpsmidler	7	11 251 343	10 089 765	15 882 272
Sum investeringer		11 251 343	10 089 765	15 882 272
Bankinnskudd, kontanter og lignende	5	23 880 905	27 504 138	21 002 830
Sum omløpsmidler		43 355 200	42 863 543	41 335 128
SUM EIENDELER		52 947 914	51 934 727	47 075 671

**Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning**

Egenkapital og gjeld pr 31.12.

	Note	2013	2012	2011
Egenkapital				
Innskutt egenkapital				
Grunnkapital	8	200 000	200 000	200 000
Sum innskutt egenkapital		200 000	200 000	200 000
Opptjent egenkapital				
Fond for anvendt forskning	8	24 940 565	22 202 111	19 564 135
Frischfondet	8	171 272	171 272	171 272
Sum opptjent egenkapital		25 111 837	22 373 383	19 735 407
Sum egenkapital		25 311 837	22 573 383	19 935 407
Gjeld				
Avsetning for forpliktelser				
Kompetansegjeld	4	14 555 110	14 424 625	13 497 091
Sum avsetning for forpliktelser		14 555 110	14 424 625	13 497 091
Kortsiktig gjeld				
Leverandørgjeld		2 434 812	1 814 339	1 863 867
Skyldige offentlige avgifter		2 351 825	1 582 076	1 824 370
Forskudd fra kunder		5 097 578	7 033 985	6 127 788
Annen kortsiktig gjeld		3 196 753	4 506 320	3 827 148
Sum kortsiktig gjeld		13 080 967	14 936 719	13 643 173
Sum gjeld		27 636 077	29 361 344	27 140 264
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		52 947 914	51 934 727	47 075 671

Oslo, 14. mai 2014

I styret for Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning

Diderik Lund
Styrets leder

Karen Helene Ulltveit-Moe

Frøydis Langmark

Bernt Bratsberg

Halvor Mehlum

Eli Jensen

Oddbjørn Raaum
Direktør

**Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning**

NOTER TIL REGNSKAPET 2013

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i overensstemmelse med regnskapsloven og god regnskapsskikk for små foretak.

Forskningstjenester inntektsføres i takt med utførelsen.

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen ett år er uansett klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er analoge kriterier lagt til grunn.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet forventes ikke å være forbigående. Inventar og Edb-utstyr avskrives lineært over 3 år. Fast inventar i bygninger avskrives lineært over 10 år.

Markedsbaserte finansielle omløpsmidler verdsettes til markesverdi. Øvrige omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet.

Det foretas periodisering av både inntekter og kostnader for hvert enkelt prosjekt per 31.12. Opptjente, ikke fakturerte inntekter fra Norges Forskningsråd balanseføres sammen med øvrige kundefordringer, mens andre opptjente inntekter balanseføres på egen regnskapslinje. Andelen av salgsinntekter som knytter seg til fremtidige ytelser balanseføres som uopptjent inntekt sammen med påløpte, ikke bokførte prosjektkostnader som forskudd fra kunder.

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene.

Regnskapsføring av pensjonskostnader skjer i samsvar med Norsk Regnskaps Standard for Pensjonskostnader (NRS 6). I henhold til denne standarden er de kollektive pensjonsordninger behandlet som ytelsesplaner. Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser for ytelsesplaner beregnes etter lineær opptjening på basis av forutsetninger om diskonteringsrente, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra folketrygden, fremtidig avkastning på pensjonsmidler samt aktuarmessige forutsetninger om dødelighet, frivillig avgang mv. Pensjonsmidlene er vurdert til virkelig verdi og fratrukket i netto pensjonsforpliktelse i balansen.

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning

Note 1 Driftsinntekter

Driftsinntekter består av forskningsinntekter som resultatføres i takt med utførelsen.

Grunnbevilgningen kommer som et resultat av at Stiftelsen, fra og med 2011, er omfattet av retningslinjene for basisfinansiering av forskningsinstitutter i Norge. Denne administreres av Norges Forskningsråd, som igjen får penger fra ulike departementer, herunder Kunnskapsdepartementet. Grunnbevilgningen for 2013 var på 1 735 000. NOK 95 000 er overført til 2014.

Note 2 Lønnskostnader, godtgjørelser, antall ansatte

	2013	2012
Lønn og feriepenger	16 172 638	17 092 365
Arbeidsgiveravgift	2 261 192	2 352 876
Kompetanseavsetning	130 485	927 534
Styrehonorar	130 500	127 000
Pensjonskostnad inkl arbeidsgiveravgift	2 988 608	2 610 048
Refusjon av sykepenger og permisjoner	-195 027	-770 225
Andre sosiale kostnader	565 446	552 266
Sum	22 053 842	22 891 864

Ansatte

Stiftelsen hadde i gjennomsnitt 36,83 ansatte i 2013, og antall årsverk var 22,44.

Ytelser til ledende personer / godtgjørelser

	Direktør	Styret
Lønn	1 142 691	
Andre ytelser	19 856	
Pensjonskostnad	265 100	
Styrehonorar		130 500

Det er ikke gitt lån til eller stilt sikkerhet til fordel for direktør, andre ansatte, styremedlemmer eller andre nærstående.

Revisor

	2013	2012
Godtgjørelse til revisor		
Lovpålagt revisjon	89 700	87 100
Utvidet finansiell revisjon	39 655	31 800

Alle beløp er eks. mva.

**Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning**

Note 3 Anleggsmidler

	Kunst	Inventar	Bygginventar	EDB-utstyr
Kostpris pr 01.01.	36 350	441 607	1 552 810	5 048 972
Tilgang i året	18 500			95 593
Avgang i året	-	-	-	-
Anskaffelsekost pr 31.12.	54 850	441 607	1 552 810	5 144 565
Akkumulerte avskrivninger 01.01.	-	93 772	25 880	4 650 141
Årets ordinære avskrivninger	-	147 202	155 281	275 873
Akkumulerte avskrivninger pr 31.12.	-	240 974	181 161	4 926 014
Bokført verdi pr 31.12.	54 850	200 633	1 371 649	218 552

De ordinære avskrivningene foretas lineært over 3 år for Edb-utstyr og kontorinventar
Fast inventar i bygninger avskrives lineært over 10 år.
Kunst avskrives ikke.

Note 4 Kompetansegjeld

Kompetansegjeld er opptjent tid til kompetanseoppbygging for forskerne og direktør per 31.12.13 vurdert etter gjeldende lønnsatser inkludert arbeidsgiveravgift og sosiale kostnader. Totalt opptjent beløp justeres skjønnsmessig ned ut fra beste estimat på hvor stor del av den opptjente tiden som vil bli tatt ut.

Den opptjente tiden kunne også blitt vurdert til alternativ-verdi, det vil si det samlede inntektsbortfall ved uttak av kompetansetiden. Denne alternativ-verdien er per 31.12.13 estimert til kr 20 744 810. Med en slik verdiansettelse ville opptjent egenkapital reduseres fra kr 25 311 837 til kr 19 122 137.

Note 5 Bankinnskudd

Bundet bankinnskudd på skattetrekkskonto utgjør per 31.12.13 kr 897 233.
Stiftelsen har også en depositumskonto som utgjør per 31.12.13 kr 2 000.

Note 6 Pensjonspremiefond / pensjonsforpliktelser

Grunnlaget for beregningen av årets pensjonskostnad for ytelsesplanene er basert på antall opptjeningsår, lønnsnivå samt følgende forutsetninger:

	2013	2012
Diskonteringsrente	4,10 %	4,20 %
Årlig lønnsvekst	4,00 %	4,00 %
Årlig økning i G	3,50 %	3,00 %
Årlig regulering av pensjoner	0,60 %	0,00 %
Avkastning på pensjonsmidler	4,40 %	3,60 %
Fratredelseshyppighet	2,00 %	2,00 %
Dødelighetstabell	K2013	K2005
Antall aktive som omfattes av ordningen	23	24
Antall pensjonister som omfattes av ordningen	1	2

**Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning**

Periodens pensjonskostnad fremkommer slik:	2013	2012
Nåverdien av årets opptjening	2 054 469	2 051 198
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen	1 107 692	840 317
Beregnet brutto pensjonskostnad	3 162 161	2 891 515
Estimert avkastning på pensjonsmidlene	-958 826	-911 015
Ansattes pensjonstrekk	-290 521	-293 193
Resultatførte estimatendringer og avvik	437 492	355 952
Netto pensjonskostnad	2 350 307	2 043 259
Administrasjonskostnader	287 144	212 146
Arbeidsgiveravgift	351 158	354 644
Netto pensjonskostnad inkl. arbeidsgiveravgift	2 988 608	2 610 048
Pensjonsforpliktelser/-midler i balansen fremkommer slik:	2013	2012
Brutto pensjonsforpliktelser 01.01	26 681 384	22 314 689
Brutto pensjonsforpliktelser pr 31.12	32 727 536	26 681 384
Pensjonsmidler pr 01.01	24 587 991	20 682 440
Pensjonsmidler pr 31.12	27 790 323	24 587 991
Ikke resultatførte estimatendringer	12 634 243	8 804 629
Netto pensjonsmidler pr 31.12	7 697 030	6 711 236

Stiftelsen har en tjenstepensjonsordning som tilfredsstiller kravene i lov om obligatorisk tjenstepensjon.

Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser beregnes etter lineær opptjening basert på forventet sluttlønn. Beregningen er basert på en rekke forutsetninger herunder diskonteringsrente, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra folketrygden, fremtidig avkastning på pensjonsmidler samt aktuarmessige forutsetninger om dødelighet og frivillig avgang.

Pensjonsmidler er vurdert til virkelig verdi og fratrukket i netto pensjonsforpliktelse i balansen. Endringer i forpliktelsen og pensjonsmidler som skyldes endringer i og avvik i beregningsforutsetningene (estimatendringer) fordeles over antatt gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid hvis avvikene ved årets begynnelse overstiger 10 % av det største av brutto pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler. Den faktiske pensjonsforpliktelse er en svært volatil størrelse. For å få en jevn og sammenlignbar pensjonskostnad benyttes estimatavvik mekanismene. På sikt er det antatt at estimatavviket jevner seg ut.

Frischsenteret har ved utgangen av 2013 ikke resultatført underdekning i pensjonsordningen på 12 634 243 kr. Dette har bygget seg opp gjennom flere år, drevet blant annet av reduksjonen i diskonteringsfaktoren fra 7 til 5,5 % i 2003, fra 5,4 til 4,6 % i 2010, fra 4,6 til 3,8 % i 2011, samt en økning til over 4 % i 2012 og 2013. I tillegg har impementeringen av ny dødelighetstabell K2013 i 2013 medført en vesentlig økning av brutto pensjonsforpliktelse og ikke resultatført estimatavvik.

Om en tar hensyn til underdekningen i pensjonsordningen, vil egenkapitalen reduseres med kr 12 634 243. Om en også tar hensyn til alternativkostnaden av kompetanseforpliktelsen (note 4), vil bokført egenkapital reduseres fra kr 25 311 837 til kr 6 487 894 (kr 25 311 837 redusert med estimatavviket og økning i kompetansegjeld pga alternativ kostnad).

Note 7 Markedsbaserte finansielle omløpsmidler

Aksjefond	Kostpris	Verdi pr	Verdi pr	Årets endring		Balansført
		31.12.12	31.12.13			verdi
DNB Norge Indeks	2 193 000	2 258 228	2 780 117	521 889	23,11 %	2 780 117
DNB Global Indeks	967 000	1 098 679	1 511 414	412 735	37,57 %	1 511 414
	3 160 000	3 356 907	4 291 531	934 624	27,84 %	4 291 531
Pengemarkedsfond						
Nordea Obligasjon II	3 761 374	6 732 858	6 959 813	226 955	3,37 %	6 959 813
Sum	3 761 374	6 732 858	6 959 813	226 955	3,37 %	6 959 813
Sum markedsbaserte fin.oml.	6 921 374	10 089 765	11 251 343	1 161 579	11,51 %	11 251 343

Note 8 Egenkapital

	Grunn- kapital	Fond for anvendt forskning	Frisch fondet	Sum
Egenkapital pr 01.01.2013	200 000	22 202 112	171 272	22 573 384
Årets resultat		2 738 453	-	2 738 453
Egenkapital pr 31.12.2013	200 000	24 940 565	171 272	25 311 837

Det er i 2013 ikke vedtatt utdelinger av Fondet for anvendt forskning til prosjekter ved stiftelsen og Økonomisk Institutt. Midler som er tildelt Økonomisk institutt er kostnadsført i årets regnskap med kroner 0. Midler som er tildelt fagmiljøet ved stiftelsen utgjør kroner 0 og anses å være en intern disponering av egenkapital som ikke kostnadsføres før utdelingsåret.

Note 9 Andre driftskostnader

Andre driftskostnader består av følgende:

	2013	2012
Leie lokaler og andre lokalkostnader	2 427 041	2 474 030
Inventar og utstyr	551 944	661 892
Andre honorar	782 278	485 748
Møte, kurs og lignende	331 963	584 259
Porto, tlf, trykksaker og lignende	260 210	229 254
Reisekostnader	714 852	1 704 989
Øvrige kostnader	140 383	238 003
Sum	5 208 671	6 378 176

Samarbeidspartnere og underleverandører

Overføringer er prosjektmidler som vi mottar og viderefører direkte til våre samarbeidspartnere.

Samarbeidspartnere og underleverandører	8 657 486	7 672 092
---	-----------	-----------

Note 10 Finans- og renteinntekter

Finansinntektene inkluderer avkastning på finansielle plasseringer til å dekke kompetansegjelden, se note 4.

Note 11 Investering i aksjer og andeler

Kr 50 000 er innskudd i Forskningsstiftelsen i Oslo-regionen (FOSFOR). Dette innskuddet er senere blitt gjort om til aksjer i Oslotech AS, der stiftelsen eier 50 aksjer og har en eierandel på 0,92 prosent.

Frischsenteret

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning er en uavhengig stiftelse opprettet av Universitetet i Oslo. Frischsenteret utfører samfunnsøkonomisk forskning i samarbeid med Økonomisk institutt ved Universitetet i Oslo. Forskningsprosjektene er i hovedsak finansiert av Norges forskningsråd, departementer og internasjonale organisasjoner. De fleste prosjektene utføres i samarbeid mellom Frischsenteret og forskere ved andre norske og utenlandske forskningsinstitusjoner.

**Frischsenteret
Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf: 22958810
frisch@frisch.uio.no
www.frisch.uio.no**